

GEWOON

LIMBURG
BUITENGEWOON
GEWOON

HUGO DUCHATEAU

Buiten de lijntjes kleuren

Dit jaar wil ik Hugo Duchateau een plaats geven in mijn rede. Hugo is geboren in Tienen (°1938) en studeerde af als glaskunstenaar aan het voormalige Provinciaal Hoger Instituut voor Architectuur en Toegepaste Kunsten te Hasselt. Hugo woont en werkt in St-Truiden. Hij schildert en bouwt installaties. Als kunstenaar beweegt hij zich op alle terreinen van de kunst, telkens opnieuw fundamenteel zoekend naar de essentie van “waarom iets is wat is”. Ik koos expliciet voor een aantal kenmerkende werken, niet alleen omdat het creatieve proces en het poëtische sterk aanwezig zijn maar ook omdat de naakte essentie van het schilderen zelf hier zo scherp wordt getoond. Verf, doek, textuur, vorm en formaat zijn manifest aanwezig. De kunstenaar kiest het juiste doek, de juiste verf, de zachtheid en de wijze van aanbrengen.

En toch ook weer niet – o ironie – want ook de kunstenaar wordt geleid, weggevoerd door de tekening, die zichzelf uitlegt.

Het schilderij schildert als het ware zichzelf. Ook in zijn installaties herkennen wij dezelfde filosofie.

“Mijn werk moet mooi en lelijk tegelijk zijn, kennis en niet-kennis bezitten, optimistisch en pessimistisch en zowel levend als dood schijnen.”

De twijfel – die bovendrijft – in alles wat Duchateau doet is verrijkend. “Is een lijn nog een lijn wanneer ze niet alleen belijnd maar ook ritme geeft aan het werk? Wat is dan eigenlijk een lijn? Geeft een lijn betekenis, het blijft wel een lijn.”

Hugo leidt mij feilloos naar een pareltje van een tekst van Josse De Pauw:

“Ze kleurt buiten de lijntjes. Ik hoop dat ze later met dezelfde baldadigheid het leven te lijf gaat. Als ze mij vraagt haar te helpen, heb ik een probleem. Ik kan het niet meer. Het is duwen en trekken. Ik kan niet meer moeiteloos buiten de

Hugo Duchateau
Zonder titel, 1998, acryl op doek, 30 x 40 cm
Foto: Robin Reynders

Hugo Duchateau
Val V, 1998, acryl op doek, 50 x 60 cm
Foto: Robin Reynders

lijnen kleuren. Ik probeer het wel, want ik vind mijn eigen gepriegel er zo' laf-fig' uitzien naast die forse uithalen van haar, maar het resultaat is krampachtig, mist onbezonnenheid.

.../...

Zij spreekt mij bestraffend toe: ik moet wél in de goede 'richting' kleuren. De enige juiste richting is diagonaal begrijp ik. Niet van boven naar onder of van links naar rechts, want dat is niet mooi. De netjes-binnen-de-lijntjes-gekleurde voorbeelden vindt ze een beetje ziek.

"Waarom?" vraag ik. "Ze bewegen niet", zegt ze, "ze gaan dood." En toegegeven, er is een groot verschil. Waar zij met haar kleurdoos is langs geweest, spat het leven van de bladzijden. Ze zingt en kwebbelt aan één stuk door tijdens het werk, maar als we aan een slapende Donald Duck willen beginnen, fluistert ze : "Ssst...!" Voorzichtig kleuren, anders wordt hij wakker." Onbezonnenheid en inlevingsvermogen, een mens verliest onderweg zijn grootste kwaliteiten.

Daarom moeten wij weer durven buiten de lijntjes te gaan en durven ons te bewegen in nieuwe – nog onbekende – richtingen.

Wij hebben samen zoveel talent en kwaliteiten. Laat ons creatief zijn en er iets mee doen...

**Wij hebben samen
zoveel talent en
kwaliteiten. Laat
ons creatief zijn en
er iets mee doen...**

LIMBURG BUITENGEWOON GEWOON

Wie laatst lacht ...

Toen Jules Verne als tiener zijn eerste verhalen begon te schrijven, lachte zijn familie hem uit. De schrijver van fantastische verhalen zou later wel vaker op de lachspieren werken. Het verhaal wil dat Verne in 1862 op de trappen van de Parijse beurs zijn vrienden vertelde dat hij een nieuw soort roman ging schrijven; “Een roman, zo zei hij, die de wereld zou verbazen. Zijn vrienden lachten hem uit. “Lach maar,” zou hij toen hebben gezegd,” we zullen zien wie het laatst lacht.” Eén jaar later publiceerde hij *Cinq semaines en ballon*, Vijf weken in een luchtballon, het boek dat hem zou lanceren als de vader van een nieuw literair genre. Vrienden, collega’s, ik wil deze rede mee opdragen aan Jules Verne en de hoop uitspreken dat we, net zoals deze Franse schrijver van fantastische literatuur, fantastisch creatief en vernieuwend zullen zijn in Limburg en dat we, als er met onze plannen gelachen wordt, ook het laatst zullen lachen.

Geen warm water uitvinden

We hebben de afgelopen jaren overigens gemerkt dat onze ambities ons geen windeieren hebben gelegd. De werkloosheid is in die jaren gedaald met veertig procent. Dat is wellicht een van de meest opzienbarende verwezenlijkingen. Maar ook economisch doen we het goed, de maakindustrie bloeit, er vestigen zich dienstenbedrijven in Limburg – iets wat men enkele jaren geleden onmogelijk achtte – en wij kennen opnieuw een stijging van een aantal startende ondernemingen. Bovendien zit de uitvoering van het Limburgplan op koers met sterke resultaten op vlak van kennisinfrastructuur, woonvoorzieningen en de ontsluiting van de regio. Dat is allemaal goed nieuws. (bijlage 1) p.24

We moeten de komst van de diensteneconomie overigens scherp in de gaten houden. In het verleden zijn er heel wat Limburgse IT'ers buiten onze provincie gaan werken omdat er zich daar opportuniteiten voordeden die in onze provincie ontbraken. Maar de tijden veranderen. Binnenkort werken de IT'ers hier. De bedrijven die in die sector actief zijn, hebben bovendien oog voor vernieuwing en creativiteit. Ze beseffen dat ze – als ze hoog opgeleide werknemers willen aantrekken – zich moeten vestigen in een hoogkwalitatieve omgeving. Een omgeving die zowel qua leefkwaliteit als qua sociaal klimaat tot de top behoort. Limburg kan die omgeving bieden omdat wij alle troeven in huis hebben. Wij zijn de groenste en daarom de meest aangename – en mogelijk meest aantrekkelijke – provincie in Vlaanderen. Ik vraag daarom ook aan alle sociale partners om aandacht te hebben voor de noden van nieuwe werknemers. Zo zal bijvoorbeeld flexibiliteit inzake de combineerbaarheid van betaalde arbeid en een gezinsleven in de toekomst een troef zijn voor een kwalitatieve arbeidsomgeving. En vergis u niet. In die hoogtechnologiseconomie is er ook werk voor laaggeschoolden. De beste manier om laaggeschoolden een baan te geven is er voor te zorgen dat er veel hooggeschoolden zijn. Een goed draaiend bedrijventerrein dat een hoge toegevoegde waarde creëert, heeft immers ook een strijkdienst en kinderopvang nodig.

We beschikken vandaag overigens over middelen om toegevoegde waarde te creëren. Door de beslissing van de Vlaamse Regering – die ik daarvoor namens alle Limburgers overigens hartelijk wil danken – is het Limburgse reconversiegeld echt verankerd in onze provincie. Het is Limburgs geld geworden. Maar geld is waardeloos als er niets mee wordt gedaan. Laten we de middelen creatief inzetten met het oog op de toekomst. Ik heb eerder dit jaar in de pers al enkele aanzetten gegeven om creatief met onze troeven om te springen. De sluiting van onze mijnen was een noodzakelijke economische en financiële beslissing. Meteen het einde van een periode van bijna een eeuw steenkoolwinning in Limburg. Niettegenstaande er volgens deskundigen momenteel nog een 4 tot 8 miljard ton ontginbare steenkool aanwezig is in de ondergrond schuilen er ook andere rijkdommen in onze oude mijnschachten.

De beste manier om laaggeschoolden een baan te geven is er voor te zorgen dat er veel hooggeschoolden zijn.

We moeten in Limburg het warm water niet meer uitvinden. Het zit gewoon onder de grond. Warmte is energie; dat heb ik nog onthouden uit mijn prilste schooltijd. Energie is een schaars goed geworden. Ons geheim wapen is Limburgs water van 34 graden. Dat zit geen 20 000 Mijlen onder Zee, maar slechts 1 000 meter onder de grond. Die energie kunnen we gebruiken om bijvoorbeeld woningen of kantoorruimtes te verwarmen of kunnen wij inzetten in de glasteelt. We gaan tomaten kweken voor de Italianen of – even goed – komkommers voor de Duitsers. Dat levert ons niet enkel een ecologisch en daarom ook een economisch voordeel op, het zorgt er ook voor dat we opnieuw werkgelegenheid creëren voor laaggeschoolden.

Ons mijnverleden heeft ook ons landschap veranderd. We hebben in Limburg immers de inheemse loofbossen vervangen door naaldhout, omdat dat geschikter was om mijnschachten te stutten. Bij problemen – bijvoorbeeld instortingsgevaar – maakt naaldhout een hels kabaal dat de mijnwerkers waarschuwde voor een nakende ramp. Loofhout is sterker maar knapt in één keer door, zodat je het gevaar niet hoorde aankomen. Maar de voordelen van het naaldhout doen vandaag niet meer ter zake. We moeten dus ons volkslied weer in ere herstellen en het bronsgroen eikenhout opnieuw aanplanten in de provincie. Niet zozeer omwille van ons volkslied – Limburgers zijn geen navelstaarders – maar omwille van het klimaatprobleem. Loofhout neemt meer CO₂ op dan naaldhout en draagt dus bij aan de inspanningen die de klimaatopwarming moeten terugdringen. (bijlage 2)

p.25

CO₂-neutraal

Limburg barst van de gewone mensen die buitengewone dingen doen. Maar Limburg heeft ook nood aan mensen die van buiten Limburg komen, buitengewone mensen, die hier gewone én buitengewone dingen komen doen. Want wij moeten, zoals Jules Verne, met een open blik naar de toekomst durven kijken. Ik kijk vandaag, samen met u, naar het jaar 2020. In dat jaar zal Limburg CO₂-neutraal zijn. (bijlage 3)

Dit is een uitermate ambitieuze uitdaging. Een uitdaging die wij als creatieve en vooruitziende provincie moeten aangaan. Herinner u het Stern Review on the Economics of Climate Change uit 2006, dat er ons op wijst dat we 5 tot 20 procent van het bnp kunnen verliezen als we niets doen aan de klimaatopwarming. Bedrijven die vandaag investeren in duurzame productiemethoden zullen ongetwijfeld een economische voorsprong creëren in de toekomst. Om die omslag mogelijk te maken, heeft Limburg nood aan een goede filosofie. Het is niet alleen de opdracht van elke Limburgse instelling of van elke Limburgse onderneming, maar van elke Limburger om daar over na te denken. We moeten in Limburg de juiste dingen op de

p.25

juiste manier doen. In het verleden hebben we, niet enkel in Limburg, maar in heel Europa vaak de foute dingen heel goed gedaan. Laat ik het eenvoudig zeggen: “Wat niet “just“ is, is ook niet goed.” Op goede Haspengouwse grond koolzaad planten om er diesel van te maken, is niet juist. Koolzaad moet u planten op arme grond. Op Haspengouwse grond moeten bieten groeien. Over dit soort zaken moeten we beter nadenken.

In het verleden hebben we, niet enkel in Limburg, maar in heel Europa vaak de foute dingen heel goed gedaan.

We hebben in heel Europa veel tijd verloren door van verkeerde uitgangspunten te vertrekken. Zo waren er tot voor kort heel wat mensen die ons waarschuwend dat ecologie de economie zou kapot maken. Als je niet heel diep nadenkt, zou u die waarschuwing ook kunnen geloven. Duurzaam ondernemen vraagt immers ernstige financiële inspanningen, waarvan u niet meteen zeker bent of ze zichzelf terugverdienen. Maar we hadden ook meteen de vraag moeten stellen wat het ons zou kosten als we die inspanningen niet doen. Ik erken dat de omschakeling naar duurzame productiewijzen een economisch risico inhoudt voor bedrijven. Maar ik vraag u: welk risico is het grootste? U weet dat ik de kunst van de overdrijving niet goed beheers, maar ik wil met volgende boutade een uitzondering maken: als er geen planeet meer is, is er ook geen economie meer. U zal me niet horen zeggen dat het bedrijfsleven helemaal geen inspanningen heeft gedaan. Dat is zeer zeker wel het geval geweest. Eco-efficiëntie is een begrip dat vandaag overal gekend is én toegepast wordt. Als we wat minder zouden vervuilen, wat minder afval zouden produceren, dan zouden we toch economische groei kunnen hebben en heel wat minder milieuschade. Ik val nu in herhaling: we moeten het juiste doen. Minder vervuilen is niet het juiste doen. Het is een beetje minder van het verkeerde doen. Of liever: het verkeerde heel goed doen. Minder is niet langer goed genoeg. Minder is lauw en wij hebben warm water nodig. In Limburg beschikken we over alle troeven. De hefboom van onze economie zal de ecologie zijn. Wij moeten een plaats zijn waar het goed is om te leven, om te wonen en te werken. Wat is nu precies onze troef? Waarom stijgt het toerisme in Limburg? Omdat het hier groen is; omdat u hier nog gezonde lucht kunt inademen; omdat u hier nog ongestoord door de bossen kunt wandelen en fietsen. (bijlage 4)

De hefboom van onze economie zal de ecologie zijn.

p.32

Omdat we zoveel belang hechten aan groen moeten we op het vlak van vervuiling een nultolerantiebeleid voeren. We kunnen het niet toelaten dat een groeiende werkgelegenheid gepaard gaat met een afname van de levenskwaliteit in Limburg. Limburg is niet enkel een sterk merk, het is ook een kwaliteitslabel. Het komt er dus niet op aan om economie en ecologie te verzoenen, maar om een nieuw soort economie te ontwikkelen. We hebben in Limburg dus verschilmakers nodig. Laat ik nu eens een gewaagde vraag stellen: “Welke Limburger is trots op onze bedrijventerreinen? Wie wil daar tijdens het weekend met de kinderen een wandeling gaan maken? Ik zie u vreemd opkijken: daar dienen bedrijven-

terreinen toch niet voor? Als we willen vertrekken van de juiste uitgangspunten dan vraag ik u: waarom vindt u het normaal dat je een wandeling kunt maken in de binnenstad en niet op onze bedrijventerreinen? We kennen in Vlaanderen in het stedenbouwkundige jargon het begrip “hoogwaardige bedrijventerreinen”. Ze worden echter nog niet gebouwd. Bedrijventerreinen zijn vandaag troosteloze zones, waar mensen wegblijven als ze er niet moeten zijn. Ze zijn dikwijls zo afschrikwekkend dat we ze verbergen achter een zogenaamde groene buffer. Rondom het terrein planten we wat bomen, zodat we de grauwheid niet meer zien. Waarom planten we geen bomen in het terrein? Hoogwaardige bedrijventerreinen kennen een samenhang tussen economische, ecologische en sociale aspecten. Ze worden gezamenlijk beheerd, proberen hun afvalmanagement samen te doen, evenals hun energiebeheer; ze beschikken over collectieve voorzieningen op het vlak van terreinbeheer en personeelsbeleid, zoals kinderopvang bijvoorbeeld. Ze vangen regen op via groendaken en gebruiken dat als proceswater; ze gebruiken klassieke landschapselementen zoals lanen, boomgaarden of waterpartijen om de beeldkwaliteit te verhogen. Ze clusteren bedrijven zodat bijvoorbeeld restwarmte van het ene bedrijf gebruikt wordt in het productieproces van een ander bedrijf of zodat er grondstofkringlopen ontstaan. Er zijn momenteel experimenten bekend die de restwarmte in de glasteelt gebruiken om vis te kweken. In het buitenland zien we voorbeelden van bedrijven die de CO₂ van energiecentrales gebruiken om algen te kweken die gebruikt worden als voedsel bij de kweek van garnalen. Op school hebben we geleerd dat wij vroeger van de jacht en visvangst leefden. Van de jacht zijn we zo’n 12 000 jaar geleden afgestapt. We hebben immers al vrij vroeg beseft dat alles snel leeg gejaagd zou zijn. Dus zijn we gestart met de veeteelt. Wat de visvangst betreft, zijn we merkwaardig genoeg nog niet tot die wijsheid gekomen. Het is nochtans zonneklaar dat we de oceanen niet kunnen blijven leeg vissen. We zullen dus vissen moeten kweken. Vorig jaar heb ik gezegd dat Limburg de langste haven van Vlaanderen heeft. Dat vond iedereen raar, omdat wij ons niet aan zee bevinden. Wel, ik zeg u nu dat ook de viskweek ons in Limburg iets moet opleveren. Het zijn van die zaken die wij moeten durven doen. Zo zijn er in de nabije toekomst tal van mogelijkheden in de inmiddels bekende speerpuntsectoren: zoals ondermeer logistiek, automotive en toerisme. Maar ook in de nieuwe sectoren zoals clean-tech, life-sciences, gezondheids- en voedingseconomie en de game-industrie bieden zich uitgelezen kansen aan. Laten we creatief zijn.

Kiezen voor kwaliteit

Door te kiezen voor alternatieve energie bijvoorbeeld geven wij vandaag een antwoord dat – vitaal – en van cruciaal belang is voor de gezondmaking van de planeet.

Ik ben dus optimistisch. De toekomst voorspellen kan ik niet, misschien maar goed ook. Anders was ik astroloog geworden. Maar ik geloof in onze toekomst, in de jonge (nieuwe) generatie; Al Gore plaatste het klimaatthema mondiaal op de agenda, maar tekende enkel het doemscenario, de ondergang. Als wij zo voortgaan met te racen op een zelfmoordparcours: de snelheid waarmee wij broeikasgassen de atmosfeer inblazen, water en grondstoffen uitputten, ecosystemen en biodiversiteit vernietigen dan dreigt op relatief korte termijn onze planeet onleefbaar te worden. Wij overschrijden ver de draagkracht van de aarde en dit proces is door de globalisering in een stroomversnelling gebracht.

Arnold Schwarzenegger plaatste – door zijn revolutionaire milieuaanpak – de hele problematiek in een perspectief van vooruitgang en hoop! Groen doen is cool in Californië en straks ook in de 28 andere staten van de VS die Arnolds voorbeeld aan het volgen zijn Limburg moet beide (Al en Arnold) doen en dus een synthese maken van de aanpak van beiden. In Limburg stond ons groen(e) landschap vroeger synoniem voor achterstand. Een ruraal gebied dat alle moderniteit van stedelijkheid en dynamische ontwikkeling ontbeerde. Vandaag is datzelfde groen significant voor onze voorsprong. Laat ons dit maximaal valoriseren. Groen is een gouden opportuniteit voor Limburg. “A Clean, Green and Healthy province!”

Daarom mijn oproep aan alle gemeenten (de 44 waaruit Limburg is opgebouwd) aan alle sectoren niet in het minst de economische, de landbouw, etc. Laat ons samen kiezen voor de (levens)kwaliteit. (bijlage 5)

**Groen is een gouden
opportuniteit voor
Limburg.**

p.37

We moeten in Limburg dus buitengewoon gewoon zijn en we moeten tegelijk ons imago bevestigen: Limburgers zijn vriendelijke mensen. Laat ons vriendelijk blijven, voor de mens, voor de natuur, voor de nieuwkomers en de oudgedienden. Laat ons dodelijk charmant zijn. Laten we vooral erg divers zijn. In de toekomst zullen de mensen van overal zijn, maar ze zullen wel in Limburg wonen. Omdat het hier goed om te wonen is. Als mensen hier hun leven willen uitbouwen en hier willen wonen, moeten we er voor zorgen dat we in Limburg ook klimaatneutraal bouwen. Laten we geloven in de technologie, in een technologie voor de mens. Sociale woningen, scholen, kantoren, overheidsgebouwen en bedrijfsgebouwen kunnen meer energie opleveren dan ze verbruiken. Om dat te realiseren, moeten we onze nek durven uitsteken. Jazeker, we zullen risico's moeten nemen en de kans op mislukkingen erbij moeten nemen. Maar als we tien projecten uitvoeren waarvan er één mislukt, hebben we nog steeds negen geslaagde projecten. Als we honderd projecten uitvoeren waarvan er tien mislukken, zullen kniesoren roepen dat het aantal mislukte projecten in Limburg vertienvoudigd is. Wel, onder die voorwaarden wil ik onze mislukkingen laten vertienvoudigen! Een mens heeft in zijn leven dikwijls spijt van wat hij niet heeft gedaan. U kent die uitspraak wel: hadden we toen maar... Als puntje bij paaltje komt, heeft het allemaal te maken met het geloof

in de toekomst. Het is de twijfel, het pessimisme en – erger nog – het cynisme dat wurgend werkt op de vooruitgang. Limburgers staan bekend om hun positieve ingesteldheid. Die Limburgse deugd moeten we nu ten volle benutten en alle sterke krachten inzetten om van deze provincie een succesverhaal te maken. Want wie plat op de grond gaat liggen, kan weliswaar niet omvallen, maar komt ook geen meter vooruit.

Onze samenwerking met Oost-Limburg is zo één van die grote alomvattende projecten. In 2009 zullen wij samen 170 jaar scheiding vieren, maar onze samenwerking vandaag is nog nooit zo intens geweest. Vandaag zijn Oost en West Limburg – meer dan ooit – bewust dat zij samen het verschil kunnen maken en op tal van domeinen voorsprong kunnen nemen. Met de ondertekening van een “Charter”, dat het kader schetst van een meer geïntegreerde en grenzeloze samenwerking tussen beide Limburgen, hopen wij om de provincie(s) te profileren en te positioneren als een innovatieve voorbeeldregio in Europa. (bijlage 6)

p.39

Deze unieke samenwerking moet een eerste opstap zijn naar een voortgezette profilering, samen met de buurregio's in de Euregio, om binnen Europa erkend te worden als “proeftuin”

De strategische domeinen waarop Europa ons als een experimenteerregio voor internationale samenwerking kan ondersteunen en erkennen zijn m.i. legio en gaan over onderwijs, arbeidsmarkt, arbeidsrecht over mobiliteit tot zorg en ruimtelijke ontwikkeling.

De vorming van een EGTS is het instrument bij uitstek om in deze grensoverschrijdende ambitie succesvol te kunnen zijn.

Kiezen voor talent

We zullen ernstig moeten nadenken over de toekomst van onze provincie, ernstig maar niet te lang. We moeten sneller denken dan we spreken. We moeten visies ontwikkelen, creativiteit stimuleren, dossiers niet in een lade laten verdwijnen maar op tafel leggen. Daarom doe ik een oproep om in Limburg denktanks te starten die de toekomst voorbereiden. De provincie moet dat denkwerk faciliteren. We moeten beseffen dat vernieuwing, ambitieuze ideeën en grootse visies niet kunnen gerealiseerd worden als we rijden met de rem op. Als we ons ergens niet aan de snelheidsbeperkingen moeten houden, is het wel in ons hoofd. Ik ben er van overtuigd dat er in heel Limburg, in de lokale besturen en in het bedrijfsleven, in het middenveld en bij de bevolking ideeën leven. We moeten afstappen van de cultuur dat wie een idee heeft, ook een probleem heeft. Ideeën kunnen soms niet uitgewerkt worden bij gebrek aan knowhow en ondersteuning. Met de Stichting Limburg Sterk Merk beschikken we over een instrument dat middelen kan vrijmaken voor zogenaamde niet-

We moeten afstappen van de cultuur dat wie een idee heeft, ook een probleem heeft.

marktconforme activiteiten. Een deel van die middelen moeten we reserveren om mensen, lokale besturen en organisaties met ideeën te ondersteunen. In plaats van een schop moeten ze een schouderklop krijgen. (bijlage 7)

p-44

Ik heb het gehad over een nieuwe economie, over de verantwoordelijkheid van bedrijfsleiders om maatschappelijk verantwoord te ondernemen, over de opportuniteiten die dat met zich meebrengt. Ook wij – als overheden – hebben in datzelfde verhaal een rol te spelen. Wij hebben zelfs – en ik wil het graag herhalen – een voorbeeldfunctie. Als we ondernemers aansporen om maatschappelijk verantwoord te ondernemen dan moeten wij ook streven naar een duurzaam aankoopbeleid. Het provinciebestuur zou tegen 2012 zijn aankoopbeleid volledig volgens die principes hervormd moeten hebben. Maar ik doe ook een warme oproep naar de gemeentebesturen om de maatstaven van het MVO ook in hun aankoopbeleid toe te passen, niet enkel op de aankoop van frisdrank en koffie, maar op alle producten, goederen en diensten die de gemeente aankoopt. Zo kunnen openbare besturen en bedrijven samen tonen dat het hen menens is met duurzaamheid en levenskwaliteit in onze provincie.

Ik had het eerder over het krakende naaldhout dat mijnwerkers moest verwittigen voor komend onheil. De arbeiders konden ook een beroep doen op een kanarie, die – helaas voor de kanarie – dood neerviel als giftige gassen vrijkwamen. Wij hebben geen vogels meer nodig om ons te waarschuwen voor gevaar. We hebben nu rare vogels nodig die de opportuniteiten aankondigen: witte raven die slim het bronsgroen eikenhout verkennen en weten wat er leeft. In de culturele sector bijvoorbeeld, waar er stilaan plannen rijzen om in Limburg een professioneel theater te vestigen. Men zegt dat theater een typisch stedelijk fenomeen is. Ik heb het al eerder gezegd: Limburg is de grootste stad van Vlaanderen. Dat weten we omdat er enkel in steden trams rijden. Binnenkort rijdt er een sneltram in Limburg. De komst van theatergezelschappen naar Limburg bewijst eens te meer dat onze toekomst er rooskleurig uitziet.

Daarom wil ik eindigen met een oproep, doe iets in Limburg met mensen die het verschil kunnen maken, met mensen die talent hebben. Talent zal immers hoe langer, hoe meer het verschil maken in de toekomstige ontwikkeling van een regio. Sociaal, cultureel en economisch zal de toekomst bepaald worden door de mate waarin we de talenten van mensen kunnen aanboren en ontwikkelen. De hamvraag is dan ook hoe wij er zullen in slagen om elk talent op de beste manier te ontwikkelen en in te zetten. Het is niet de vraag of we dat moeten doen, het is de vraag hoe we dat doen en op welke manier we sporen die nu al zijn uitgezet kunnen verdiepen. Niet enkel deze “war of talents” zal meespelen maar ook de “waste of talents”: nog te veel jongeren verlaten de schoolbanken zonder diploma of maken de verkeerde studiekeuze, nog te veel mensen zitten zonder job.

De grootse ongelijkheid in de toekomst wordt ontegensprekelijk de kennis-kloof. Het probleem is dat er op die manier ontzettend veel talent weglekt. De grote doorbraak die we willen realiseren is juist deze “waste of talents” stoppen. Concreet betekent dit dat er in het onderwijs een traject op maat moet komen voor elke jongere zodat elke jongere de school verlaat met een pakket competenties en kwalificaties op zak. Hetzelfde geldt voor de arbeidsmarkt. We willen eigenlijk een loopbaantraject zien, een arbeidstraject voor elke werkzoekende en zeker voor de groepen die het moeilijk hebben om geïntegreerd te geraken zoals de allochtonen of de personen met een handicap. De kans op een job of een werkplaats voor elk zullen we ook alleen maar kunnen realiseren als de sociale economie ten volle wordt ingezet.

Concreet betekent dit ook dat de sociale dialoog in een andere dimensie komt te staan, dat er afspraken moeten gemaakt worden over competentiebeleid, over loopbaanbeleid, over kansen voor oudere werknemers, over opleiding en vorming en over diversiteit. Uiteraard hebben we al veel goede voorbeelden hiervan, maar de doorbraak die we moeten realiseren is dat voor elke werkgever en elke werknemer talentontwikkeling – in de breedste zin van het woord – ook werkelijk een feit wordt. (bijlage 8)

p.45

Daarom ondersteun al onze talenten, omkader ze, zorg dat ze gekoesterd worden en geef ze kansen. Dat is niet alleen een opdracht van het provinciebestuur of van de Limburgse steden en gemeenten maar van iedereen in Limburg. Laten we nu met z’n allen gaan voor 2020 en alle neuzen in dezelfde richting zetten. Er zal allicht hier en daar met ons gelachen worden omwille van onze gewaagde en creatieve ideeën. Kennedy werd uitgelachen toen hij naar de maan wilde vliegen, Jules Verne werd uitgelachen toen hij een nieuw soort literatuur aankondigde. We bevinden ons vandaag in een tijdsgewricht waarin de mensen twijfelen aan de toekomst. Ze zijn bezorgd om de toekomst van hun kinderen. Twijfel is de enige zekerheid. Als we beweren dat het in de toekomst slechter zal gaan, dan kunnen we met een wiskundige zekerheid stellen dat het ook slechter wordt. Daarom zullen wij hier in Limburg zeggen dat het beter zal gaan. Biedt dat optimisme de garantie dat het ook echt beter zal gaan? Nee. Maar opent het poorten naar de toekomst; creëert het kansen, biedt het opportunititeiten? Heel zeker wel. Vooruitgang heeft niet enkel te maken met ons vernuft, maar ook met moed. Met politieke moed, maar ook met de moed van werkgevers- en werknemersorganisaties, van het verenigingsleven en van alle inwoners van Limburg om zelf onze toekomst in handen te nemen. Wie zou een paar jaar geleden gedacht hebben dat de UH rechtenstudies zou kunnen aanbieden aan de Limburgse jongeren of dat de opleiding pop&rock zou gelanceerd worden? Dat morgen de Limburgse ziekenhuizen daadwerkelijk zullen inzetten op een verregaande samenwerking (bijlage 9), dat de “Alberthaven Limburg” zijn eerste opstap kreeg in een samenwerkingsovereenkomst tussen onze provincie, het Vlaamse gewest en het Havenbedrijf Antwerpen, waarbij een strategische koppeling wordt gemaakt tussen het zee-

p.46

Vooruitgang heeft niet enkel te maken met ons vernuft, maar ook met moed.

havenbeleid (Europese mainport Antwerpen) en het logistieke hinterland (Limburg als Europese toplocatie op vlak van logistiek), dat met de realisatie van het aaneengesloten boscomplex “Bosland” in Noord-Limburg niet alleen het grootste bos in Vlaanderen ontstaat maar meteen ook – mits kundig bosbeheer – een gigantisch CO₂ opslag capaciteit wordt opgewekt, ...

Ik wil besluiten met een passage uit Vijf weken in een luchtballon, het boek waar het voor Jules Verne mee begon en waarmee zijn vrienden hem uitlachten. “Hinderpalen zijn er om overwonnen te worden en wat de gevaren betreft: wie ter wereld kan gevaar ontvluchten? Er is altijd gevaar in het leven. Het kan zeer gevaarlijk zijn aan tafel te zitten of de hoed op het hoofd te zetten. U moet datgene, wat nog gebeuren moet, zien alsof het al gebeurd is en wat er nu is moet u zien, alsof het nog gebeuren moet, want de toekomst is tegenwoordig erg dichtbij.”

Hugo Duchateau
Gestorven voor de literatuur. Het Vreemde Bos, hout 2004
Foto: Eddy Daniels

Hugo Duchateau
Verboden vruchten? Het Vreemde Bos, hout 2004
Foto: Eddy Daniels

Hugo Duchateau
Tijd om het ouderlijk huis te verlaten. Het Vreemde Bos, hout 2004
Foto: Eddy Daniels

(bijlage 1)

Uitreksel uit: *Streekpact Limburg 2008–2013*

Limburg een innoverend ondernemende omgeving: doorgroei naar een innovatiegedreven economie

Om de welvaart van een regio op duurzame wijze te kunnen garanderen dient de regio de concurrentie met andere regio's aan te kunnen, dient de economische structuur van de regio voldoende draagkrachtig te zijn om in de toekomst te kunnen groeien en voldoende flexibel te zijn om in te spelen op wijzigende omgevingskaders. Limburg heeft de afgelopen decennia bewezen over een sterke economische groei­kracht te beschikken, deze groei­kracht dient versterkt te worden en gericht te worden op de ondersteuning van de aanwezige maakeconomie en op de doorgroei van het economisch weefsel van een efficiëntiegedreven economie naar een innovatiegedreven economie. In een innovatiegedreven economie is concurrentie niet of niet enkel gebaseerd op prijzen maar op kwaliteit. De uitdaging bestaat erin producten en diensten te maken met een hoge toegevoegde waarde waarvoor men op de markt bereid is hoge prijzen te betalen. Economische groei wordt hier sterk bepaald door ondernemerschap, innovatie en internationalisatie.

Deze evolutie dient ondersteund te worden door een omgeving die een maatschappelijk draagvlak creëert voor ondernemerschap en innovatie, een omgeving die ruimte biedt om te ondernemen, een omgeving die de regio aantrekkelijk maakt voor ondernemers en investeerders. Op al deze domeinen speelt het overheidsinstrumentarium of het door de overheid tot ontwikkeling gebracht instrumentarium een belangrijke ondersteunende en stimulerende rol.

Voor een regio is het belangrijk dat dit instrumentarium op een voldoende krachtige, efficiënte en gecoördineerde wijze tot ontwikkeling komt. Limburg wil de volgende jaren op een krachtige wijze verder bouwen aan de versterking van dit instrumentarium. Een innovatieve regio focust zich niet alleen op bedrijfsgerichte innovatie

maar ook op structurele of institutionele innovatie. Voor de regio is het een uitdaging ervoor te zorgen dat de instrumenten die de economische ontwikkeling moeten vormgeven voldoende slagkrachtig zijn. De doelstelling van het regionaal-economisch beleid is van Limburg een excellente en innovatieve topregio en proeftuinregio binnen Europa en de Euregio's te maken.

Het economisch weefsel van een regio omvat diverse segmenten die elk hun eigen specifieke bijdrage leveren aan de creatie van welvaart en welzijn in een regio. Het economisch beleid van een regio mag zich dan ook niet enkel beperken tot het bedrijfsgebeuren, ook sectoren als de kleinhandel en de vrije beroepen, de landbouw en het toerisme, de social profit, ... verdienen de nodige aandacht. Ook binnen deze sectoren dient vanuit de eigenheid van deze sectoren gezocht te worden naar het ontwikkelen van innovatieve kwaliteitsproducten, diensten, ...

Het sociaal-economisch beleid van Limburg is gericht op een versterking van het concurrentievermogen van het regionale economische weefsel. Anderzijds heeft Limburg ook de uitdrukkelijke ambitie om de werkgelegenheidsgraad van de regio en de activiteitsgraad van de Limburgse beroepsbevolking op te trekken. De synergie tussen beide beleidsdoelstellingen bepaalt de socio-economische draagkracht van de regio.

(bijlage 2)

Uitreksel uit: 't Limburgs Bosbelang – 22

Het Bos een weldaad voor het klimaat.

Een bos dat groeit, neemt CO₂ op. Die CO₂ wordt voor 75% vastgelegd in de bovengrondse en voor 25% in de ondergrondse delen. Per jaar kan een groeiend bos 11 tot 55 ton CO₂ vastleggen per hectare tot een leeftijd van 150 jaar. België heeft een CO₂ uitstoot van 14,3 ton/inwoner. De 810 000 Limburgers zijn verantwoordelijk voor 11,6 miljoen ton CO₂. Er is dus minstens 211 000 ha supersnel groei-

end bos nodig om die uitstoot te compenseren. Limburg is 242 214 ha groot en heeft ongeveer 50 000 ha bos. Waarschijnlijk wordt de CO₂ die de Limburgers uitstoten maar voor 5 à 10 % gecompenseerd door de Limburgse bossen.

.../... Door bossen aan te planten en te beheren doen wij een goede zaak: ons land moet dan immers minder dure CO₂-emissierechten aankopen in het buitenland. Een gemiddeld bos van 1 ha, dat goed beheerd wordt, levert jaarlijks zo'n 7 m³ houtoogst op : dat is goed voor 2 ton CO₂. Een goed bosbeheer is dus zonder meer een investering in de toekomst.

(bijlage 3)

Uittreksel uit: Startnota "TACO₂": Totaal aanpak CO₂

Inleiding

De provincie Limburg wil samen met verschillende partners (LRM, Universiteit Hasselt, ...) tegen 2020 de provincie Limburg CO₂-neutraal maken.

A. Waarom?

Meer dan klimaatverandering

Klimaatverandering is een rechtstreeks gevolg van de oplopende concentraties aan broeikasgassen in onze atmosfeer. Die gassen laten de invallende zonnestralen door, maar houden de door de aarde teruggekaatste warmte tegen. Dit fenomeen is bekend als het broeikas-effect. Koolstofdioxide (CO₂), methaan (CH₄) en lachgas (N₂O) zijn enkele belangrijke broeikasgassen.

Sinds het begin van het industriële tijdperk (1750) is de concentratie van broeikasgassen in onze atmosfeer sterk toegenomen. Er zijn steeds meer bewijzen dat de temperatuurstijging die we de laatste vijftig jaar waarnemen, grotendeels toe te schrijven is aan menselijke activiteiten (bv. gebruik van fossiele brandstoffen en ontbossing). Gevolgen voor mens en milieu:

- een verhoging van de gemiddelde temperatuur op wereldschaal.

- een toe- of afname van de neerslaghoeveelheden naargelang de regio.
- een stijging van het zeeniveau.
- Overstromingen, droogtes en verspreiding van ziektes (bv. malaria) zijn enkele van de te verwachten gevolgen
- Onder invloed van de klimaatveranderingen verschuiven soorten hun seizoengebonden activiteiten (leggen van eieren, botten van bomen, ontwaken uit winterslaap, trek van migrerende soorten) en geografische verspreiding. Er wordt verwacht dat veel soorten zich niet tijdig zullen kunnen aanpassen en zullen uitsterven.

Door het grootschalige gebruik van fossiele brandstoffen (transport, elektriciteitscentrales, verwarming van woningen en kantoren, ...) komen er naast CO₂ andere verbrandingsproducten in de lucht zoals roet, zwavel en stikstofverbindingen. Dit leidt tot luchtvervuiling en verschillende andere milieuproblemen zoals verzuring, verdunning van ozonlaag, smog, verspreiding van zwevend stof, met als gevolg o.a. directe gezondheidsschade, schade aan natuur en gebouwen.

Emissiebeperkende maatregelen hebben niet alleen effect op CO₂ maar ook op andere stoffen. Daardoor werken we ook andere belangrijke milieuproblemen.

CO₂ reductie kan gerealiseerd worden door energiebesparing en duurzame energie toe te passen. Tege-

lijkertijd kan ook onderzoek worden gedaan naar de mogelijkheden van CO₂ opslag (lange termijn).

Meer en meer worden we geconfronteerd met de gevolgen van de klimaatwijzigingen. Daarom moeten we alert zijn, tijdig reageren en tijdig initiatieven nemen op dit vlak. Enkele voorbeelden van de gevolgen van de klimaatwijzigingen zijn het verlies aan biodiversiteit, wateroverlast en gezondheidsrisico's.

De biodiversiteit gaat overal in de wereld achteruit, ook in Limburg. Nochtans herbergt onze provincie heel wat bijzondere soorten die nergens anders in Vlaanderen voorkomen en dat houdt natuurlijk ook een serieuze verantwoordelijkheid in. Het komt er immers op aan die waardevolle soorten te behouden, te beschermen en te versterken. Het gaat hier bv. over soortenproject, realiseren van natuurverbindingen, ...

De provincie voert een integraal waterbeheer met o.a. aanleg van natuurlijke overstromingsgebieden, inrichten oeverszones, onderhoud van waterlopen, vismigratieknelpunten oplossen. Hiervoor investeert de provincie in overleg en in een netwerk van partners die in dezelfde richting denken.

Internationale afspraken

In 1997 keurde de Verenigde Naties in het kader van dit verdrag het Kyoto-protocol goed. Dit protocol verplicht de geïndustrialiseerde landen om tussen 2008-2012 de hoeveelheid uitgestoten broeikasgassen met 5 % te verminderen in vergelijking met 1990. Einde 2007 werd op een nieuwe conferentie in Bali een vervolgtraject voor Kyoto vastgelegd. Naar aanleiding daarvan heeft de Europese Unie een nieuw actieplan '20-20-20' voorgesteld: 20% hernieuwbare energie, 20% uitstootvermindering en 20% energiebesparing tegen 2020.

Op 23 januari 2008 keurde de Europese het klimaatplan goed. Het plan heeft vier doelstellingen:

- De EU wil minder afhankelijk worden van energie-import. Nu wordt de helft ingevoerd.
- De EU wil de uitstoot van CO₂ verder doen dalen: met 20 % in vergelijking met 1990. Voor België komt het neer op 15 % minder uitstoot.
- Tegen 2020 wil de EU 20 % van zijn energie uit hernieuwbare bronnen halen. Voor België is een

doelstelling van 13 procent groene energie in 2020 vastgelegd.

- De transportsector moeten 10 % biobrandstoffen gebruiken tegen 2020.
- Transport moet tegen 2020 10 % biobrandstof gebruiken op 'duurzame' wijze. De criteria voor duurzaamheid staan nog ter discussie.

Federaal beleid

Het Nationaal Klimaatplan 2002 - 2012 bundelt de maatregelen die de gewestelijke en federale overheden nemen ter realisatie van hun respectievelijke aandeel in de Belgische Kyoto-doelstelling in één plan. De drie gewestregeringen en de federale overheid moeten hun goedkeuring geven aan het plan en de herzieningen ervan.

Vlaams klimaatsplan 2006–2012

Tien thema's bundelen de maatregelen van dit tweede Vlaams Klimaatbeleidsplan. Vijf sectorale thema's geven globaal het streefdoel weer voor de sectoren rond klimaatvriendelijke en duurzame mobiliteit, rationeel energiegebruik, duurzame en koolstofarme energievoorziening, industrie en duurzame landbouw en bossen. Vijf horizontale ondersteunende thema's handelen over onderzoek en innovatie, sensibilisatie, flexibiliteitsmechanismen, de voorbeeldrol van de overheid en de aanpassing aan de aan de klimaatverandering (adaptatie).

Elk thema bundelt de verschillende maatregelen die moeten bijdragen tot de realisatie van het globale streefdoel en specifieke doelstellingen.

Lokale overheden

Samenwerkingsovereenkomst

Vele lokale besturen ondersteunen en versterken het gewestelijke klimaatbeleid. De samenwerkingsovereenkomst 'Milieu als opstap naar duurzame ontwikkeling' is een vrijwillige overeenkomst die een gemeente of provincie kan sluiten met de Vlaamse overheid op het vlak van het milieubeleid. Door de overeenkomst engageert de gemeente of de provincie zich tot de werking rond een pakket milieuthema's. In ruil hiervoor ontvangt de lokale overheden financiële ondersteuning van de Vlaamse overheid. De cluster mobiliteit voorziet in concrete acties voor het

milieu. Er gebeurt een milieutoetsing van het lokale mobiliteitbeleid waaruit acties volgen voor de vermindering van het effect van het verkeer op het milieu.

In de cluster energie krijgen de gemeenten stimulansen voor de creatie van een energiezorgsysteem binnen hun eigen diensten. Het doel is een daling van het energiegebruik. Daarnaast moeten de lokale besturen hun burgers, andere doelgroepen en het eigen personeel meer bewust maken van het maatschappelijk belang van een zuinig energiegebruik.

Lokaal kyotoprotocol

Verschillende Limburgse gemeenten gingen reeds een engagement aan om actief te zijn rond de vermindering van de CO₂-uitstoot in hun gemeente. Hiervoor ondertekenden ze een Lokaal Kyotoprotocol, opgezet en ondersteund door de milieubeweging. Concreet engageerden de gemeenten zich om hun eigen CO₂ uitstoot terug te dringen, de inwoners en bedrijven aan te sporen en te helpen hun CO₂ uitstoot terug te dringen en hierover te rapporteren. Ook de provincie Limburg ondertekende een Lokaal Kyotoprotocol. Voor de provincie zijn de engagementen dezelfde, bijkomend engageerde de provincie zich om de gemeenten te ondersteunen. In lijn met de doelstellingen van de Europese Commissie engageerde de provincie zich ook om voorbereidingen te treffen om tegen 2020 de eigen CO₂-uitstoot met minstens 20% te verminderen en een aandeel van hernieuwbare energie in het finale energiegebruik van 20% te bereiken (lange termijn).

De provincie kan binnen zijn kader initiatieven nemen om het beleid van anderen te versterken of te versnellen.

B. CO₂ neutraal

Als we een beleid voorstellen en communiceren over een CO₂-neutrale provincie tegen 2020 moet deze boodschap geloofwaardig en wetenschappelijk onderbouwd zijn.

Wat is CO₂ neutraal?

De uitstoot van broeikasgassen is het gevolg van direct energiegebruik voor bijvoorbeeld verwarming, verlich-

ting en autorijden, maar ook van indirect energiegebruik. Indirecte energie is de energie die nodig was voor het produceren, verpakken en vervoeren van gekochte producten zoals voeding en kleding.

Bij het directe energiegebruik zullen de verschillende luiken (elektriciteit, verwarming als transport) elkaar beïnvloeden. De komende 20 jaar mogen immers grote veranderingen worden verwacht op het gebied van energie. Nieuwe energiebesparende technologieën worden toegepast, waardoor de totale energievraag zal dalen, maar ze kunnen zorgen bv. wel zorgen voor een stijging van de vraag naar elektriciteit (bv elektrisch vervoer, warmtepompen, ...).

Als we CO₂ neutrale provincie willen realiseren is het belangrijk een beeld te hebben vanwaar de CO₂ uitstoot afkomstig is. De industrie (23,9 %) en de energiesector (27,2 %) staan samen in voor ruim de helft van de broeikasgasemissies. Transport (18,4 %), incl. privéverplaatsingen, en de huishoudens (14,9 %) zijn ook belangrijke bronnen. Natuur & tuinen zorgen voor een netto-opname van broeikasgassen in Vlaanderen, maar die opname is afgenomen t.o.v. 1990.

Ondanks de toegenomen energie-efficiëntie van de meeste transportmodi is bij transport de uitstoot in absolute termen sterk toegenomen in de periode 1990-2006. Oorzaak daarvan zijn de aanzwellende transportstromen. Onder invloed van gezinsverdunding en sterk toegenomen economische activiteiten slaagden ook de huishoudens en de sector handel & diensten er nog niet in hun emissies terug te dringen tot onder het niveau van 1990 (bron VMM).

Een gemiddeld huishouden stoot per jaar door direct energiegebruik (gas, elektriciteit en vervoer) een hoeveelheid broeikasgassen uit die ongeveer gelijk staat aan 9000 kilogram kooldioxide (CO₂). Het indirecte energiegebruik van een gezin zorgt voor uitstoot van 8000 kilogram kooldioxide. (bron milieucentraal).

Als we het over Limburg CO₂ neutraal hebben gaat het dus over:

- Energiegebruik van huishoudens en bedrijven, overheden
- Energiegebruik voor mobiliteit en transport

- Energieverbruik van burgers en bedrijven door inkoop van producten, grondstoffen en diensten
- de hoeveelheden door huishoudens en bedrijven geproduceerd afval.

Indirecte energiegebruik is wel niet te verwaarlozen en moet dus zeker worden meegenomen. Onze directe impact hierop is beperkt, maar sensibilisatieprojecten kunnen wel bv. rond korte kringlopen, seizoensgebonden producten, ...

Hoe CO2 neutraal realiseren?

Om CO2 reductie te realiseren vertrekken we van de “Trias Energetica”:

1. Beperk de energieverliezen.
2. Pas duurzame energie toe waar dat kan.
3. En als dat niet meer kan, gebruik dan pas, liefst schone, fossiele energie, zo efficiënt mogelijk.

Daarnaast is er CO2 opslag. Door CO2 op te bergen komt die niet vrij in de atmosfeer en draagt ook niet bij aan broeikas-effect. Bossen zijn kampioenen in CO2 opslag. Maar ook andere ecosystemen zoals moerassen en vennen slaan CO2 op. Naast capaciteit om koolstof op te slaan hebben ze ook bufferende werking op temperatuurschommelingen. Ze milderen de klimaatopwarming.

De aanpak voor CO2 reductie kan best gekaderd worden binnen duurzame ontwikkeling. Zo kunnen biobrandstoffen mogelijke nadelige effecten gevolgen hebben op het milieu (o.a. ontbossing, verhoogde druk op bodem, water en biodiversiteit en omwille van mogelijke impact op voedselzekerheid). Europa bekijkt momenteel de duurzaamheidscriteria voor biomassa.

Op verschillende vlakken zullen initiatieven nodig zijn. Het gaat over:
 bebouwde omgeving
 verkeer en vervoer
 industrie en landbouw
 natuur- CO2 opslag

Meten

Hoe weten of het de goede kan op gaat? Meten is weten.

Een degelijk wetenschappelijke onderbouwing en opvolging is noodzakelijk. Hiervoor is een rol weggelegd voor de onderzoeksinstellingen. Daarnaast beschikt de provincie over de Limburgse duurzaamheidsbarometer als meetinstrument. En kan de ecologische voetafdruk in de communicatie worden gebruikt.

Duurzaamheidsbarometer

Het provinciebestuur maakte een duurzaamheidsbarometer op om maatschappelijke tendensen in de provincie te meten, die relevant zijn om uit te maken of de provincie al dan niet evolueert in de richting van een duurzame ontwikkeling.

De duurzaamheidsbarometer is een meet- en leerinstrument op strategisch niveau bestemd voor alle bij de ontwikkeling van de provincie betrokken actoren. Het geeft via omgevingsindicatoren evoluties aan met als doel het strategisch beleid van alle bij de ontwikkeling van de provincie betrokken actoren in het algemeen en van het provinciebestuur in het bijzonder, beter te onderbouwen door het geven van een input voor planning en beleidsprogramma's.

Ecologische voetafdruk

Water, vruchtbare grond, fossiele grondstoffen, lucht, plaats om afval te stockeren, ... ze zijn allemaal in beperkte mate beschikbaar. In een poging om zicht te krijgen op de manier waarop we met de aarde omgaan is de ecologische voetafdruk ontwikkeld. Het is een cijfer dat aangeeft hoeveel vruchtbare grond iemand gebruikt om te kunnen leven. Rekening houdend met de huidige wereldbevolking en de beschikbare reserves is er 1,8 hectaren beschikbaar per persoon. De gemiddelde Belg komt aan 5,6 hectaren, dus meer dan drie keer zoveel als het stuk waar we recht op hebben.

Deze ecologische voetafdruk kan gehanteerd worden als educatief instrument om de burger te informeren over zijn bijdrage.

C. Bevoegdheden van de Provincie Limburg

Provincie als intermediair bestuur

Provinciebesturen hebben een rol als intermediair bestuur. Het bevoegdheidspakket bevat vier belangrijke taken:

- decentrale kernbevoegdheden
- gebiedsgerichte taken, vast te leggen in bestuursovereenkomsten die kunnen verschillen van provincie tot provincie
- de smeeroliefunctie tussen de hogere overheid en de gemeenten
- de medebewindstaken.

Voor de invulling van de eigen beleidsruimte vertrekt het provinciebestuur van het aangegeven takenpakket dat inhoudelijk drie belangrijke invalshoeken omvat: de signaalfunctie, de voorbeeldfunctie en de eigen waarde.

Provincie als streekbestuur

Provincies bevinden zich als streekbestuur in een uitstekende positie om een gebiedsgericht beleid te ontwikkelen. Ze staan dicht bij het werkerterrein dan het Vlaamse Gewest en ze kunnen een gemeentegrensoverschrijdend beleid ontwikkelen. Gebiedsgericht milieu-beleid is handig: het legt ruimtelijke nuances in beleidsdoelstellingen en maatregelen. Het speelt beter in op specifieke omstandigheden. Het zorgt voor een specifiek plan, een verscherping van de aandacht of een verhoogde inzet van maatregelen om de functies van deze gebieden te handhaven, te herstellen of te ontwikkelen.

Samen sterk(er)

De samenwerking met en tussen overheden verloopt volgens twee verschillende lijnen. De verticale gaat van het internationale (of euregionale) over het federale, gewestelijke en provinciale naar het gemeentelijk niveau. De horizontale lijn loopt door de eigen provinciale beleidssectoren en staat voor de integratie van het beleid. Een beleid gericht op duurzame ontwikkeling kan slechts groeien naarmate de horizontale samenwerking tot stand komt. Voortdurend wordt gezocht naar nieuwe vormen van samenwerking met deze particuliere actoren: marktsectoren, maatschappelijke organisaties en verenigingen, burgers. Meer en meer neemt het provinciebestuur haar verantwoordelijkheid op als regisseur, tracht doelgroepen te stimuleren en gebruikt netwerkvorming.

Samenwerken met en ondersteunen van gemeenten

Als bestuur dat het dichtst bij de gemeenten staat, wil de provincie de lokale besturen zo goed mogelijk begeleiden bij hun milieuopdrachten. Deze begeleidingsopdracht neemt uiteenlopende vormen aan:

- een informatie- en sensibilisatieopdracht (via o.a. vorming, overlegmomenten, website specifiek voor de gemeenten)
- een signaalopdracht waarbij het provinciebestuur ontwikkelingen op het lokale veld in kaart brengt en doorgeeft aan andere overheden. Om deze taak uit te voeren neemt het provinciebestuur o.a. deel aan de werkgroepen die door het Vlaamse Gewest per cluster worden opgericht. Op deze overlegmomenten worden de bij de gemeenten geïnventariseerde knelpunten aangekaart en helpen we zoeken naar mogelijke oplossingen.
- een coördinerende opdracht die de gemeenten samenbrengt, stimuleert en gezamenlijk initiatieven laat nemen
- een regisseursopdracht waarbij het provinciebestuur in goed overleg met de gemeenten sturing geeft aan specifieke projecten.

Milieu- en natuurbeleid

Naast de bovenvermelde taken heeft de provincie de taak om milieuvergunningen te verlenen aan klasse 1 inrichtingen en beroepen klasse 2 inrichtingen.

Andere beleidsdomeinen

CO₂ reductie is een zaak van verschillende beleidsdomeinen. Een kort (niet limitatief) overzicht van de mogelijkheden binnen andere beleidsdomeinen.

Ruimtelijke ordening

De realisatie van het Ruimtelijk Structuurplan Provincie Limburg creëerde een kader voor de gewenste ruimtelijke structuur binnen onze provincie. Het plan is gericht op een duurzame ontwikkeling, waarbij de ruimte beheerd wordt ten behoeve van de huidige generatie, zonder de behoeften van de toekomstige generaties in het gedrang te brengen.

De uitvoering van het bindend gedeelte van het ruimte-

lijk structuurplan is een doorvertaling van de beleidsvisie in concrete acties, instrumenten, middelen en maatregelen. De uitvoering gebeurt vaak via provinciale uitvoeringsplannen (PRUP).

Andere mogelijke instrumenten zijn bv. stedenbouwkundige verordeningen over bv. zongericht en compact bouwen.

Mobiliteit

De provincie zet iedereen er toe aan om te voet, met de fiets, de bus, de trein of al carpoolend naar het werk of het werk te gaan. Hiervoor worden acties zoals Autoluwe Schooldag en Afkicken, Mobidesk opgezet. Daarnaast investeert de provincie samen met de Vlaamse overheid in de aanleg van fietspaden (het functioneel fietsroutenetwork).

Patrimonium

De provincie is bouwheer, hier kan een voorbeeldfunctie worden in opgenomen. De provincie werkt reeds met criteria duurzaam bouwen voor zijn gebouwen.

Onderwijs

Het provinciebestuur van Limburg investeert in een kwalitatief onderwijsaanbod en heeft provinciaal kleuter- en lager en secundair onderwijs. In het secundair onderwijs gaat het over algemeen, beroeps-, individueel, kunst-, technisch of deeltijds beroepssecundair onderwijs. Daarnaast zijn er de provinciale centra voor volwassenenonderwijs en de Provinciale Hogeschool Limburg.

Voor scholen bestaat er ook het MOS-project, Milieuzorg Op School. Het is een milieuzorgproject van kleuter- tot hogeschool. Het MOS-project helpt de school om op een pedagogisch verantwoorde manier een eigen milieuzorgsysteem uit te bouwen. Energie is een van de thema's die aan bod komt.

Welzijn

Vanuit het beleidsdomein Welzijn zijn er verschillende raakvlakken. Zo is energiermoede een actueel thema. Vanuit milieuoogpunt streven we naar een snelle omschakeling voor iedereen naar een duurzamere energievoorziening, met minder verbruik en inschakeling van

energie op basis van hernieuwbare energiebronnen. Vanuit welzijnsoogpunt is er de uitdaging om voor mens in armoede de energievoorziening haalbaar en betaalbaar te houden. Door specifieke maatregelen voor kansarmen te voorzien waarbij mensen in armoede geholpen worden om hun energie efficiëntie drastisch te verbeteren kunnen beide doelstellingen mogelijk worden.

De provincie streeft naar de realisatie van het recht op wonen, dwz wonen in aangepaste woning van goede kwaliteit, in behoorlijke omgeving, tegen betaalbare prijs en met woonzekerheid. De huisvestingsmaatschappijen kunnen een intensieve rol spelen bij de bouw van duurzame, energiezuinige woonprojecten, met bijzondere aandacht voor de sociaal zwakkeren.

Via de doelgroepenwerking van de 2de directie kunnen specifieke doelgroepen (jeugd, PRIC, kansengroepen, ouderen, ...) worden aangesproken met een aangepaste boodschap. Zo blijkt uit een enquête van het Vlaams gewest dat ouderen niet meer investeren in energiezuinigheid van hun woning, ondanks het feit dat ze deze investering zeer snel hebben terugverdiend.

De LOGO's (Lokaal Gezondheidsoverleg vzw) zijn actief rond milieu en gezondheid.

Economie

De provincie voert een lokale economie beleid (het scheppen van een gunstig ondernemingsklimaat en het creëren van de nodige ruimte voor starters, zelfstandige ondernemers en KMO's) en een regionaal economisch beleid (maken van een excellente en innovatieve topregio en proeftuinregio binnen Europa en de euregio's).

De Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Limburg (POM Limburg) voert het sociaal-economische beleid van de provincie Limburg uit door onderbouwing van de sociaal-economische strategie en door de ondersteuning en uitvoering van projecten.

TACO2 (actieplan rond CO2) heeft belangrijke economische gevolgen en kan dus best goed worden afgestemd op het Limburgse economische beleid. Tegelijk biedt zo'n actieplan belangrijke economische opportuniteiten. We denken dan vooral aan het creëren van tewerkstelling in de sectoren die hierbij betrokken zijn, innovatieprojecten, besparing van energie en grondstoffen, ... De lan-

cering van dit actieplan mag dus zeker worden gezien als bedreiging maar een kans om de Limburgse economie klimaatneutraal en dus competitief te maken in een wereld waar het klimaat de ultieme toetssteen wordt.

Sectoren die een belangrijke impact hebben op de CO₂-uitstoot zijn o.m. de energie-intensieve bedrijven, de transportsector, landbouwsector. Zij dragen dan ook een grote verantwoordelijkheid in de realisatie van dit actieplan.

Andere belangrijke thema's zijn het energieverbruik van koeling, energiebesparing in productieprocessen, energieaspecten van diensteneconomie, aanleg van duurzame bedrijventerreinen, ...

Op het vlak van lokale economie denken we ook aan de mogelijke energiebesparing via het stimuleren van korte kringlopen, het gebruik van streekeigen en seizoensgebonden producten, lokale bouwmaterialen (hout, leem, ...). Ook de indirecte energie-inhoud van materialen en producten kunnen hierbij aan bod komen.

Wat de landbouwsector betreft kan aandacht besteed worden aan het gebruik van kunstmeststoffen, bestrijdingsmiddelen, de impact van landbouw op de natuur (en dus op de aanwezige biodiversiteit en de opslagcapaciteit van CO₂), het beperken van de gevolgen van erosie en wateroverlast, ...

Het toerisme is ook een belangrijke sector. Milieuzorg (met inbegrip van de aandacht voor energiebesparing) krijgt er meer en meer aandacht o.m. via het initiatief 'De Groene Sleutel', een internationaal keurmerk voor milieuvriendelijke toeristische accommodaties. Onder meer campings, vakantieparken, hotels en gastenkamers, jeugdlogies en attracties kunnen het label aanvragen.

Duurzaam of maatschappelijk verantwoord ondernemen is een continu verbeteringsproces waarbij ondernemingen vrijwillig en op systematische wijze economische, milieu- en sociale overwegingen op een geïntegreerde manier in de gehele bedrijfsvoering opnemen, waarbij overleg met de stakeholders, of belanghebbenden, van de onderneming deel uitmaakt van dit proces. Per bedrijfsproces kan duurzaamheid worden nagegaan (bijvoorbeeld inkoop, productieproces, marketing, logistiek).

Cradle to cradle is een nieuwe kijk op duurzaam ontwerpen. In dit concept worden producten ontworpen en gemaakt van verantwoorde en waar mogelijk volledig afbreekbare materialen, die steeds weer kunnen worden teruggegeven aan technische of biologische kringlopen. In de Cradle to cradle-toepassing wordt er materiaal voor het product gekozen dat vanaf het begin de gewenste vernieuwbare eigenschappen heeft. Bij einde van de levensduur is dit materiaal 'voedsel' voor een nieuw product, zonder verlies van kwaliteit, of biologisch afbreekbaar en dus voedsel voor de natuur. Er is ook meer en meer sprake van 'design for remanufacturing', wat betekent dat er al bij het ontwerp rekening wordt gehouden met het feit dat componenten hergebruikt gaan worden.

Cultuur, sport, jeugd

Hier kan de provincie het goede voorbeeld geven door bv. toepassen van milieuzorg op evenementen.

D. Plan van aanpak

TACO₂, een totaal actieplan rond CO₂, heeft als doel de provincie tegen 2020 CO₂-neutraal te maken. Een actieplan moet wetenschappelijk onderbouwd zijn en breed gedragen zijn. Daarom wordt voorgesteld om een studie te laten uitvoeren.

Deze studie zou als resultaat een rapport moeten opleveren waarin alle mogelijkheden zijn opgesomd. Het moet een koers uitzetten voor energiebeleid op korte en lange termijn. Dit om het energietransitietraject van de provincie Limburg mogelijk te maken.

Om CO₂ neutraal te worden, is eigenlijk meer nodig dan een actieplan maar moet een volledige omslag worden gerealiseerd. Deze energietransitie die noodzakelijk is, is een structurele verandering naar een duurzame energiehuishouding. Het lopende energiebeleid richt zich op het behalen van doelstellingen in kortere termijn.

De studie omvat

- een inventarisatie van CO₂-uitstoot van de provincie, die als nulmeting, referentiepunt gebruikt kan worden
- een inventarisatie van lopende en geplande activiteiten met mogelijke impact op CO₂ uitstoot
- een overzicht van de aanknopingspunten en

middelen waarover we beschikken om initiatieven te nemen om CO₂ uitstoot te reduceren

- een actieplan met een lange termijnvisie. In het actieplan moet duidelijk worden aangegeven wie, wat, wanneer zal moeten uitvoeren en welke middelen hiervoor nodig zijn.
- Een communicatieplan.

Het creëren van een draagvlak is belangrijk. Daarom kunnen partners worden betrokken bij de uitwerking van initiatieven of kunnen ze zelf initiatief nemen.

(bijlage 4)

Wanneer eenvoud terug bijzonder wordt...

Velen hebben reeds de hemel beloofd, maar vergaten de aarde te bewaren... Het wordt tijd om verantwoordelijkheid te nemen. Want,

Als wij het niet doen, wie dan?

Als we het nu niet doen, wanneer dan?

Als we het niet samen doen, hoe dan?

(Eén) In 1997 werd het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) officieel. Mede als gevolg van internationale verordeningen en verplichtingen werd Vlaanderen op basis van objectieve gegevens in kaart gebracht. Eindelijk, na de Stedenbouwwet van 1962 en de eerste gewestplannen rond 1975, werd er nagedacht over de ruimtelijke structuur van Vlaanderen. Een niet onbelangrijk aspect was dat er afspraken werden gemaakt – de zogenaamde “bindende bepalingen” – waarbij vooral een positieve bijsturing van de natuurlijke - en de bosstructuur werd afgesproken (+ 38.000 ha natuur en + 10.000 ha bos).

Nieuwe woorden als “subsidiariteit” en “gedecentreerde bundeling” werden plots hip... Deze subsidiariteit ⁽¹⁾ hield in dat ook provincies en gemeenten ruimtelijke structuurplannen dienden op te maken. Echter, deze

De geplande initiatieven kunnen worden verdergezet en moeten niet worden vertraagd door deze studie. Deze initiatieven zijn nodig voor het halen van de doelstelling. Het actieplan zal moeten aangeven welke initiatieven extra nodig zijn om de provincie Limburg CO₂ neutraal te maken.

De provincie kan binnen zijn kader zelf het goede voorbeeld geven, het beleid versterken en versnellen en de gemeenten ondersteunen. Samenwerking met verschillende actoren in de provincie is nodig om de doelstelling te halen.

plannen mogen niet in tegenspraak zijn met het hogere plan. Na een erg intens proces van voorbereiding werd in 2003 het Ruimtelijk Structuur Plan Limburg officieel goedgekeurd.

De ruimtelijke kaders voor Vlaanderen en Limburg – en intussen ook in de meeste gemeenten – liggen hierbij min of meer vast. Opnieuw een goede zaak.

Opvallend, maar voor ons Limburgers vanzelfsprekende vaststelling: de provincie Limburg is de uitgesproken “groene en natuurrijkste” provincie van Vlaanderen.

(Twee) De kwaliteit van die Limburgse natuur werd vervolgens onderzocht door het toenmalige Instituut voor Natuur en Bos, nu het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) ⁽²⁾. Hierbij werd duidelijk dat Limburg niet alleen nog erg groen was en veruit de meeste soorten dieren en planten kent, maar dat Limburg erg veel soorten huisvest die zeldzaam zijn in Vlaanderen en sommige zelfs in Europa. Limburg heeft hierdoor een belangrijke internationale verantwoordelijkheid voor het behoud van de biodiversiteit.

(Drie) De provincie Limburg voert reeds jaren een beleid rond open ruimte en natuur. En niet zelden is Limburg vooruitstrevend, soms zelfs gedurfd in haar beleid (cf. de

⁽¹⁾ Het subsidiariteitsbeginsel is een organisatiewijze of regel in taakverdeling tussen ‘hogere’ en ‘lagere’ openbare overheden. Het houdt in algemene zin in dat hogere instanties niet iets moeten doen wat door lagere instanties kan worden afgehandeld.

⁽²⁾ Colazzo, S. & D. Bauwens, 2003. Aanwijzingen van prioritaire soorten voor het natuurbeleid in de provincie Limburg. Verslag van het Instituut voor het Natuurbehoud (nu INBO) 2003. 5 Brussel.

aankoopsubsidies voor natuurverenigingen zijn in Limburg ontstaan, het project “gemeenten adopteren Limburgse soorten” scheert hoge toppen, het “Grote Landschappelijke Eenheden (GLE)” beleid is een succes, het Nationaal Park Hoge Kempen wordt wereldwijd als een succesformule aanzien, enz...).

(Vier) Recentelijk lanceerde de provincie het “TACO₂ Plan”. “Totale Aanpak CO₂”. Doelstelling is tegen 2020 de eerste CO₂-neutrale provincie van het land zijn.

TACO₂, ...”takkoord?”

De opwarming van de aarde is wetenschappelijk vastgesteld en de gevolgen hiervan kunnen desastreus zijn (IPCC ⁽³⁾). Onze aarde heeft koorts! Een indicatie dat er wat misloopt. Tijd dus om het roer om te gooien en rigoureuus verantwoordelijkheid te nemen voor wat ons dierbaar is! Een ambitieus toekomstplan voor Limburg. Het globale kader van plan is er en het is nodig! Nu de concrete uitwerking. Om dit te realiseren is niet enkel één sector of één overheid verantwoordelijk. Er zal over de sectoren én politieke grenzen heen moeten worden samengewerkt. Want ja, de toestand is ernstig, maar (nog) niet hopeloos.

Eén voorbeeld ter illustratie. Groenland is een erg geschikte plaats om de klimaatveranderingen te bestuderen. Het is het grootste eiland ter wereld, heeft maar 55.000 inwoners en kent géén industrie. De staat van de ijsvlakte, de temperatuur, de neerslag en de wind worden er nog in grote mate beïnvloed door de atmosfeer en de stroming van de oceaan. Groenlanders zijn dus wandelende barometers...

Momenteel verliest Groenland elk jaar 200 kubieke kilometer ijs per jaar! De rivier die er altijd heeft gestroomd is opgedroogd, de gletsjer die de berg bedekte is weggesmolten en het rendier daagt steeds minder op... De wetenschappelijke verslagen van de metingen voorspellen niet veel goeds.

Hoe komt dat nu? We hebben met z'n allen zoveel broeikasgassen in de atmosfeer gepompt – in naam van de vooruitgang – dat onze kinderen waarschijnlijk het

grootste deel van hun leven geconfronteerd worden met de klimatologische gevolgen van onze leefwijze!

We hebben de keuze - de plicht - om het anders te doen. Want we zullen de gevolgen van de klimaatverandering niet enkel ervaren bij de eerstvolgende natuurramp, maar in onze eigen brievenbus. Hogere waterfacturen, hogere energiefacturen zullen sneller onze huiskamers bereiken dan gedacht.

TACO₂ is dus niet zo maar een idee. Het is een ambitieus plan, waar we met z'n allen voluit voor moeten gaan! Stilstaan of niets doen is sowieso verliezen! Waar wachten we op?

Een pact voor de open ruimte, BTW inbegrepen!

Misschien was het al opgefallen, maar onze open ruimte slibt langzaam maar zeker dicht. En het gaat schrikbarend snel. Elk dag worden 16 voetbalvelden – elke seconde 1 m² – in Vlaanderen omgezet naar een of andere vorm van bebouwing.

De waarde van de open ruimte werd lang onderschat, maar recentelijk werd ontegensprekelijk aangetoond dat ze tal van functies heeft die erg belangrijk zijn voor onze samenleving (cf. Millennium Ecosystem Services). Kwaliteitsvolle open ruimte wordt in onze omgeving steeds zeldzamer. En zeldzame waardevolle dingen moeten we beschermen, toch?

De open ruimte in Limburg wordt vooral bepaald door landbouwgebieden en natuurgebieden. We weten dat veel kwaliteitsbepalende elementen zoals kleine landschapselementen, natuurgebieden, enz. een positieve impact hebben op onze gezondheid en onze gemoedsinstelling. ⁽⁴⁾ Tevens weten we dat kwaliteitsvolle open ruimte net onderscheidend is voor het succes van onze kroonjuwelen van het duurzaam toerisme; voor het fietsen en het wandelen. Indien we er met z'n allen in zouden slagen de open ruimte voor de toekomst te beschermen en kwaliteitsvol in te richten ontstaan er interessante win-win-situaties.

⁽³⁾ IPCC – International Panel on Climate Change – UNEP – verschillende rapporten - <http://www.ipcc.ch/>

⁽⁴⁾ – Van buiten word je beter – essay - Alterra (NL) – 2001
– Natuur en gezondheid – rapport - Gezondheidsraad en RMNO (NL) – 2004
– Gezondheid en natuur verbinden – beleidsadvies – RMNO, RLG, RGO (NL) – 2007
– Rapporten Center for Health Design - www.healthdesign.org

Het toverwoord? “Toegevoegde waarde”... Een pact voor de open ruimte, BTW inbegrepen. Niet als “belasting op de toegevoegde waarde maar als “Bewijs” van toegevoegde waarde. De toegevoegde waarde uit zich in een combinatie van weldoordachte en duurzaam verantwoord voedselvoorziening dicht bij huis en een kwaliteitsvol ingericht landschap met hagen, houtkanten, poelen, enz. Natuur en landbouw terug verbonden!

Het resultaat zou wel eens een impuls kunnen zijn voor bijkomende tewerkstelling in de landbouw: meer boeren die een bewijs van toegevoegde waarde leveren en samen met de natuurorganisaties bouwen aan een kwaliteitsvolle regio. Hiervoor is visie en moed nodig. De vooringenomenheid moet worden afgezworen en worden vervangen door vertrouwen.

De bestaande financieringsmechanismen – zowel op Belgisch, Vlaams als op Europees niveau – zullen moeten worden geëvalueerd en herzien. (5) Een duurzame financiële impuls op basis van een positieve discriminatie voor gemeenten/regio's met veel kwaliteitsvolle open ruimte is aangewezen!

En het is geen argument om ons te verstoppen achter grote worden als “onbegonnen werk” en “wachten tot Europa het initiatief neemt”. Laat ons het voorbeeld geven: “think globally, act locally and change personally”!

Een betere wereld begint met een potteke stroop

Voor de wetenschappelijke wereld is er geen discussie meer over de negatieve gevolgen van onze leefwijze de voorbije eeuw. En het was Al Gore die de wereld wakker schudde! Sindsdien gaat er geen dag voorbij of er verschijnt wel ergens in de media een bericht over de gevolgen. De eerste stap in de bewustmaking is zeker gezet. En de resultaten blijven niet uit. Principes als “cradle to cradle” (6) winnen aan belang, overheden nemen heel wat initiatieven en ook de Provincie Limburg neemt initiatief. Van onschatbare waarde! De komende jaren zal er een duidelijke verandering plaatsvinden in onze wereldwijde economie: de eco-

logische voetafdruk zal de prijszetting mee gaan bepalen.

Naarmate de olijeprijzen zullen stijgen - door schaarste - en naarmate transport, zuivere lucht, proper water, enz. worden doorgerekend in het productieproces zal de prijszetting veranderen. Zolang de prijzen niet in verhouding staan tot de ecologische voetafdruk – streekproducten zijn soms nog duurder – zullen de meeste mensen steeds het goedkopere product aankopen. Wie geeft hen ongelijk?

Het is dus tijd dat we in Limburg een voorbeeld geven en starten met het inzichtelijk maken van onze (h)eerlijke producten.

Want zijn er manieren te bedenken om ons allen aan te zetten tot een ander gedrag? En kan een potteke stroop ons hierbij helpen? Misschien wel!

Wat doen we als we naar de winkel gaan? De producten die we willen kopen worden grondig geïnspecteerd op de versheidsdatum en niet zelden het aantal calorieën dat het bevat. Dit moet er ook verplicht opstaan. Goed zo. De volksgezondheid is er stevig op vooruit gegaan! Maar meestal betalen we ook meer voor gezonde en “light” producten...

Mocht er nu naast deze informatie ook op elk product heel eenvoudig “de ecologische voetafdruk” worden aangegeven, ontstaat er iets interessant. Elke consument kan op ieder ogenblik zien welke de voetafdruk is van boontjes afkomstig uit Afrika en deze uit Limburg. Of hoe groot de voetafdruk is van jeansbroeken uit China... Hierdoor ontstaat op termijn een meer gerechtvaardigd prijsmechanisme.

Een eenvoudig, maar internationaal erkend uniform label, waarop iedereen in één oogopslag zou kunnen lezen dat bijvoorbeeld een potteke stroop uit Haspengouw met een minieme ecologische voetafdruk

(6) Cradle to Cradle: Remaking the Way We Make Things (2002) is een boek van William McDonough en Michael Braungart, waarin ze een nieuwe visie op duurzaam ontwerpen geven. Duurzame ontwikkeling is in 1987 door de commissie-Brundtland (in het Brundtland-rapport) gedefiniëerd als de ontwikkeling waarbij de huidige generatie in haar noden voorziet, zonder de mogelijkheden daartoe voor de volgende generatie te beperken. Het streven van de cradle to cradle (C2C) visie gaat verder; het voorzien in onze eigen noden en de toekomstige generaties van meer mogelijkheden voorzien. Probeer in plaats van minder slecht, goed te zijn. Het boek is ook in het Nederlands vertaald onder de titel “Cradle to Cradle – Afval = voedsel.

(5) Vele financieringsinstrumenten werden na de tweede wereldoorlog ingesteld, gebaseerd op de economische ontwikkeling van België. Destijds terecht. Echter de recente bevragingen van onze bevolking leren dat open ruimte, bos & natuur, rust, gezondheid, enz. heel erg hoog scoren. Een bijsturing van de financieringsinstrumenten op basis van deze kennis is erg nodig.

leidt tot een meer verantwoorde consument en terug de zichtbare relatie legt tussen product en prijs. Een duurzame relatie met onze planeet!

Natuur die we hebben kost minder dan natuur die er niet meer is

Een voorbeeld. De afgelopen decennia werden heel wat waterlopen “rechtgetrokken” omwille van de overstromingsproblematiek. Het water snel afvoeren was de boodschap. Ondanks hevige protesten van de natuur- en milieubeweging. Nu weten we dat dit niet de juiste oplossing was en gaan we onze riviertjes terug laten meanderen, voorzien we infiltratiegebieden en dromen we zelfs terug van rivierpark Maasvallei. Een simpele analyse leidt tot volgende vaststelling: we betaalden twee keer om te bekomen wat we reeds hadden! Een keer voor het recht-trekken en één keer om terug te laten meanderen. En de kopie is meestal minder van kwaliteit dan het origineel...

Maar hoeveel waarde heeft natuur nu eigenlijk en kan je dat eigenlijk berekenen? Een economische benadering is mogelijk, het geeft “extra” informatie, maar de waarde van natuur start natuurlijk altijd vanuit de “intrinsieke” waarde. Dat is niet zo makkelijk uit te leggen. En aangezien een eik of een eekhoorn van zichzelf niet weet hoe waardevol ze zijn, zullen wij – mensen - het voor hen moeten opnemen en verantwoordelijkheid nemen. Net zoals voor gehandicaptenzorg of ontwikkelingssamenwerking.

De waarde van een product – dus ook natuur in deze benadering - wordt bepaald door de verhouding tussen vraag en aanbod enerzijds en behoeftebevrediging en schaarste anderzijds. Als mensen behoefte hebben aan natuur of een mooi landschap en deze zijn schaars geworden, ontstaat er een bepaalde waarde. Deze emotionele en intrinsieke waarde is voor iedereen anders. Het is dus niet verstandig om deze “enkel” om te zetten in geld. Vandaar dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen “vervangbare” en “niet-vervangbare” goederen.

Wat is nu vervangbaar en wat niet? Enkele voorbeelden maken dit wel duidelijk. Een defecte GSM vervangen is perfect te berekenen en dus vervangbaar. Zelfde verhaal met een tv-toestel, een auto, enz.

Maar hoe bereken je de waarde van een dozijn ei-

ken bomen op een pleintje? In een louter economisch model lijkt dat wel te kunnen: je telt het aantal kubieke meters hout van de bomen en vermenigvuldigt dat met de waarde van het hout. En als er op diezelfde plek speculaties zijn om huizen te bouwen, is de vergelijking snel gemaakt... Het eikenbosje zal snel verdwijnen. En jammer genoeg gebeurt dit nog steeds te vaak in Vlaanderen...

Maar er ontstaat hier een ernstige denkfout! Want als je alles op dezelfde louter economische wijze zou vergelijken, kom je tot onthutsende vaststellingen die we zelf als maatschappij of als individu niet willen. Want stel dat we op dezelfde wijze de waarde van het schilderij de Zonnebloemen van Vincent van Gogh zouden berekenen: dus enkel de opstelsom van de verf, het doek, het canvas en het kader zonder rekening te houden met de virtuele schilderkunst? En weten dat we Vincent van Gogh niet even kunnen bellen om het over te doen... Stel dat we de Sint Pietersbasiliek in Rome of de Basiliek in Tongeren als een opeenstapeling van een hoop stenen en hout beschouwen, ... We zouden niets meer overhouden van ons erfgoed.

Met andere woorden: de economische benadering is belangrijk, het verschaft extra informatie, maar kan niet los gezien worden van de intrinsieke waarde van natuur. Deze onvervangbare goederen dienen altijd met de grootste omzichtigheid benaderd te worden... ze zijn ten slotte onvervangbaar!

We stelden in deze tekst reeds vast dat propere lucht, zuiver water in de toekomst mee opgenomen zullen worden als productiefactor.⁽⁷⁾ Naast de waarde van natuur worden de directe en indirecte opbrengsten van natuur & landschap steeds meer onderzocht en hieruit wordt duidelijk dat deze waarde heel erg hoog is. Hierbij is het belangrijk om weten dat de opbrengsten stijgen naarmate de kwaliteit stijgt. Hoe meer kwaliteitsvolle natuur in een landschap, hoe meer opbrengsten dit genereert voor producten die hierop gebaseerd zijn.

In Nederland onderzocht men of investeren in het

(7) – The economics of Ecosystems and biodiversity – Interim report TEEB – Pavan Sukdev – 2007
– The economics of Climate Change – Nicolas Stern – 2006
– The future of sustainability – IUCN report 2006
– Living beyond our means, natural assets and human well-being
– Millennium Ecosystem Assessment – VN - 2007

Nederlandse landschap wel zinvol was. Wanneer men de kosten van de investeringen afzet tegen de baten, blijkt er een positief saldo van ... 17, 8 miljard euro! ⁽⁸⁾

Leren we ook iets vanuit onze eigen Limburgse situatie? Recent onderzoek van Toerisme Limburg naar de motivatie voor een bezoek aan Limburg leert dat 38% komt om te fietsen, 25% voor natuur, 20% voor de gastvrijheid, 17% voor de rust en 12% voor de omgeving. Vrijwel elke motivatie (93%) heeft direct of indirect met de kwaliteit van het buitengebied te maken. Indien we cijfers uit het verleden vergelijken, zien we natuur & landschap stijgen als motivatie. In 2000 werd 21.8% van de bezoekers gemotiveerd door de kwaliteit van natuur & landschap. In 2005 was dit gestegen tot 46.1%.

En recentelijk onderzoek legde een zeer duidelijk de relatie met de waarde van onze natuur. Sinds de opening van het Nationaal Park Hoge Kempen in 2006 verdubbelde het bezoekersaantal. En het aantal overnachtingen steeg met 10% in de 6 betrokken gemeenten. Dit is 2.5 keer meer dan in de rest van Limburg in de periode 2005-2007. ⁽⁹⁾

De economische impact van het toerisme in Limburg blijft dan ook niet uit. In 2005 bedroeg de directe omzet van de toeristische bedrijven (horeca + recreatieve diensten) 601 000 000 euro met een jaarlijkse groei van 2.4%. De investeringen in de sector toerisme bedroegen in 2007 al 77 000 000 euro. In 2005 werkten 15.200 werknemers in het Limburgs toerisme, waarvan 33% in de verblijfssector en 28% in zelfstandige uitbatingen.

Rekening houdend met de motiveringscijfers kan gesteld worden dat de economische return en de gekoppelde tewerkstelling gegenereerd vanuit toerisme grotendeels gebaseerd is op de kwaliteit van de Limburgse natuur & landschap.

De aandacht naar natuur & landschap dient dan ook fors verhoogd te worden wil Limburg minstens op hetzelfde kwaliteitsniveau verder ontwikkelen om haar marktpositie van “groene provincie” te behouden. Investeren in “duurzaam toerisme” is hierbij een uitgelezen

kans – passend binnen de doelstellingen van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen - dat de nodige aandacht verdient. Duurzaam toerisme start vanuit de kwaliteiten van natuur & landschap en houdt rekening met de draagkracht als de basis is voor ontwikkeling. Daarnaast levert duurzaam toerisme een actieve én financiële bijdrage aan natuur & landschap.

Conclusie: laat ons imago samenvallen met onze identiteit

Laat de trots groter zijn dan de vrees en laat natuur & landschap dé identiteitsdrager zijn van Limburg, overeenkomstig het imago van groene provincie! Dit vergt volgehouden duurzame inspanningen. Niet enkel van de politici, overheden en organisaties, maar van iedereen. Het resultaat zullen we van de komende generaties tienvoudig terugkrijgen: een provincie gebaseerd op duurzaam verantwoord beleid waar het goed leven is! Een provincie waar eenvoud terug bijzonder is!

En weet dat het altijd makkelijker is om kampioen te worden of uit te blinken in een discipline die je al min of meer onder de knie hebt, dan te moeten starten met iets nieuws waar de achterstand te groot is...

⁽⁸⁾ Investeren in het Nederlandse landschap. Opbrengst: geluk en euro's. LNV – P.J. Braaksma en A.E. Bos - 2007

⁽⁹⁾ Interne nota Regionaal Landschap Kempen en Maasland - op basis van publieke gegevens (NIS)

(bijlage 5)

Uittreksel uit: Streekpact Limburg 2008–2013

Limburg, een stimulerende, belevingsvolle en dynamische regio op mensenmaat

De kwaliteit van de leefomgeving speelt een steeds grotere rol in de ontwikkeling van een duurzaam sociaal-economisch draagvlak van een regio. Een kwaliteitsvolle, veelzijdige en stimulerende leefomgeving zorgt ervoor dat mensen zich goed voelen in hun omgeving, bindt mensen aan hun thuisbasis en zorgt ervoor dat ze binnen hun regio ontplooiingskansen vinden, stimuleert mensen tot creativiteit en engagement en heeft een sterke weravingskracht ten aanzien van ondernemerschap, externe arbeidskrachten, bezoekers en 'klanten' van de regio. Een regio dient enerzijds een sterke interne bindingkracht te hebben, dit wordt opgebouwd door de fysieke kwaliteit van de regio, de kwaliteit en het potentieel van de woningmarkt, de aanwezigheid van een degelijk voorzieningennetwerk in verschillende domeinen, de mogelijkheden die een regio biedt tot ontspanning, recreatie, door de impulsen die een regio geeft aan ontplooiing van de eigen talenten en aan endogeen ondernemerschap, ... Anderzijds dient een regio een sterke externe uitstraling en weravingskracht te hebben: deze weravingskracht wordt opgebouwd door onderscheidende troeven aan te bieden, door onderscheidende 'producten' in de markt te zetten, ... De kwaliteit van een omgeving wordt opgebouwd via een zeer breed instrumentarium van ingrepen, diensten, voorzieningen, ... Het omgevingskader dient ontwikkeld te worden rekening houdend de concurrentiële profilering van omliggende regio's, met evoluties in behoeften zoals de stijgende vergrijzing, de behoefte aan meer levenskwaliteit en wijzigende gedragspatronen zoals de toenemende behoefte van belevingsconsumentisme. In het kader van het streekpact is ervoor gekozen om in te zetten op elementen van de omgevingskwaliteit die sterke bindingen hebben met het sociaal-economisch draagvlak van de regio. Binnen dit kader werd ervoor geopteerd om te focussen op een drietal hefboomstrategieën die alle drie

een totaal andere invalshoek hebben maar die in samenhang met de hefboomen die in de vorige twee delen geformuleerd werden een sterk synergetisch effect realiseren op gebied van regio-ontwikkeling.

De keuze voor de hefboomen is gebaseerd op volgende problemstellingen:

- De Limburgse ruimtelijk- regionale samenhang moet versterkt worden door een duidelijke profilering van de strategie 'eenheid in diversiteit' waardoor er duidelijke functionele structuren ontstaan op basis waarvan regio's en steden zich kunnen profileren.
- De uitbouw van de zorgsector met als ontwikkelingsthema's de sector van de ouderenzorg en de 'ziekenhuizen' en dit uitgaande van het gegeven dat deze beide sectoren naast hun sociale relevantie ook een sterke economische impuls inhouden enerzijds en anderzijds omwille van de sterke evolutie in de vergrijzing van de Limburgse bevolking.
- Het versterken van de belevingskwaliteit: Limburg heeft behoefte aan een meer onderscheidende profilering inzake het 'belevingsaanbod' in de regio die ervoor zorgt dat Limburg een sterker imago krijgt als dynamische en innovatieve omgeving. Het belevingsaanbod moet gebaseerd zijn op een aantal gemeenschappelijke dragers maar moet daarnaast ook voldoende gediversifieerd zijn zodat elke subregio zich ook afzonderlijk kan profileren in bepaalde aspecten van het belevingsaanbod. Limburg moet qua globaal belevingsaanbod zich onderscheidend profileren, maar ook binnen Limburg moet er plaats zijn voor een onderscheidende profilering in het aanbod.

Profilering van het stedelijk weefsel van de provincie/regio

Limburg heeft behoefte aan het geven aan identiteit aan haar ruimtelijk-economisch weefsel dat is opgebouwd uit: het regionaalstedelijk gebied Hasselt-Genk (afbakeningsproces nog af te ronden);

- het Economisch Netwerk Albertkanaal met de economische knooppunten Ham, Tessenderlo,

- Beringen, Heusden-Zolder, Lummen, Hasselt, Genk, Diepenbeek, Bilzen, Zutendaal en Lanaken;
- de structuurondersteunende kleinstedelijke gebieden Tongeren en Sint-Truiden;
- de kleinstedelijke gebieden Beringen, Leopoldsborg, Neerpelt-Overpelt, Maasmechelen, Maaseik, Lommel, Bree en Bilzen;
- de specifieke economische knooppunten Houthalen-Helchteren, Dilsen-Stokkem, Alken, Hamont-Achel en Opglabbeek.
- de buitengebieden: de overige gemeenten.

Limburg wil zich ruimtelijk profileren als een eenheid die zich kenmerkt door samenhangende en op elkaar afgestemde subregio's die zich profileren door een diversiteit aan woonsferen, omgevingsferen (toeristisch-recreatieve gebieden) en economische objectieven. Deze diversiteit kenmerkt zich door een gelaagdheid aan taakstellingen waarbij iedere gelaagdheid zich profileert met eigen kwaliteiten en potenties. Een sterke interactie tussen de functies en kwaliteiten van deze deelgebieden zorgt ervoor dat Limburg een aantrekkelijke woon- en verblijfsomgeving vormt.

Ontwikkeling van de zorgsector als actor in omgevingskwaliteit en welzijn en als drager voor economische ontwikkeling

Mensen, burgers hebben een steeds hogere behoefte aan 'levenskwaliteit' die zich onderscheidt van belevingskwaliteit. Een belangrijk deel van die 'levenskwaliteit' krijgt vorm binnen de zorgsector. De zorgsector is een sterk voorbeeld van een meerwaardeneconomie. Het is een sector die niet puur sociaal is, maar die ook economische ontwikkeling stimuleert. De sector speelt in op een maatschappelijke behoefte die voor de klant niet volledig betaalbaar is; de klant betaalt een deel van de zorg en de overheid legt bij. Tegelijkertijd creëert deze sector een hoge graad van werkgelegenheid en vormt de sector de basis voor economische toelevering. In het streekpact wordt prioriteit gegeven aan de ontwikkeling van twee zorgsectoren, met name de sector van de ouderenzorg en de ziekenhuissector. De optie voor de bijzondere aandacht voor de sector van de ouderenzorg is ingegeven door de snel

toenemende vergrijzing van de provincie, waardoor extra inspanningen inzake de uitbouw van de nodige capaciteit noodzakelijk zijn. De optie inzake de versterking van de ziekenhuissector is ingegeven vanuit de ambitie om door een bundeling van krachten een performant en complementair medisch netwerk van Euregionaal niveau uit te bouwen. De prioriteit voor de ouderenzorg en de ziekenhuissector betekent niet dat de andere sectoren worden vergeten. Ook de andere zorgsectoren (psychiatrie, gehandicapten, ...) blijven onder de aandacht. De ontwikkeling van beide domeinen ondersteunt de optie van Limburg om life sciences uit te bouwen tot een speerpuntsector.

Limburg; een regio die zich profileert door een onderscheidende belevingswaarde

Van regio's wordt verwacht dat ze aan haar burgers een dynamisch en innovatief belevingsaanbod aanbieden, regio's moeten mensen met diverse interessesferen kunnen boeien.

Limburg beschikt over een fijnmazig netwerk aan basisvoorzieningen en -aanbod inzake cultuur, sport, recreatie, ... Limburg heeft de ambitie om verder werkend op aanzetten en profilerende ontwikkelingen in het verleden en sterker nog dan in het verleden, Limburg te profileren als een regio die onderscheidende producten, projecten, ... aanbiedt die een bovenregionale en interregionale uitstraling en wervingskracht ontwikkelen. Limburg wil een belevingsaanbod uitbouwen dat gebaseerd is op het eigen potentieel, dat kansen geeft aan eigen talent, dat eigen troeven valoriseert in een imago-opbouwend aanbod. Deze projecten moeten op zich een boeiende inhoud geven aan het Limburgs belevingsaanbod maar ze moeten tevens een uiting zijn van de eigen innovatie- en creatiekracht van Limburg. Ze moeten zich profileren als sterke Limburgse merkproducten.

(bijlage 6)

Innoveren op de kennisas Leuven–Hasselt–Maastricht

Samenwerkingsovereenkomst

De vertegenwoordigers van:

de provincie Limburg (NL), vertegenwoordigd door gedeputeerde Economische Zaken Herman Vrehan;

de provincie Limburg (B), vertegenwoordigd door provinciegouverneur Steve Stevaert, gedeputeerde Economie Marc Vandepuut en provinciegriffier Renata Camps;

de provincie Vlaams-Brabant, vertegenwoordigd door gedeputeerde Economie Jean-Pol Olbrechts;

de Universiteit Maastricht, vertegenwoordigd door de voorzitter van het College van Bestuur, Jo Ritzen;

het Maastricht Universitair Medisch Centrum+, vertegenwoordigd door de voorzitter van de Raad van Bestuur, Guy Peeters;

de Universiteit Hasselt, vertegenwoordigd door rector Luc De Schepper en voorzitter Theo Kelchtermans; en

de Katholieke Universiteit Leuven, vertegenwoordigd door rector Marc Vervenne;

gaan met elkaar een samenwerkingsovereenkomst inzake innovatie aan. Hiermee wensen zij hun intentie tot nauwere onderlinge samenwerking op het vlak van wetenschap, innovatie en technologie te onderstrepen.

De samenwerkingsovereenkomst vertegenwoordigt de afspraak om de komende jaren structureel samen te werken om het concurrentievermogen van de regio's Nederlands-Limburg, Vlaams-Brabant en Belgisch-Limburg te versterken langs drie actielijnen:

Technologie en kennistransfer met als hoofdthema's:

1. Health care (Life Sciences en Food & Nutrition), Materialen en Cleantech. Ook onderwerpen als startups, ondernemerschap en aandacht voor het MKB/KMO zijn hieronder terug te vinden;
2. Onderwijs, Beta-techniek en 'Kenniswerkers';
3. Lobby.

De overeenkomst bevat een bijlage met een lijst van 20 ge-

zamenlijke projecten in de genoemde gebieden. De lijst is samengesteld in samenwerking met diverse actoren en instellingen uit Nederlands-Limburg, Vlaams-Brabant en Belgisch-Limburg in de kennisregio Eindhoven-Aken-Leuven. Deze lijst is dynamisch en zal voortdurend worden geactualiseerd en uitgebreid. Het is de intentie van de 7 partners om de uitvoering van deze projecten prioritair te stimuleren, opdat een kennisas Leuven-Hasselt-Maastricht daadwerkelijk kan worden waargemaakt.

De overeenkomst heeft tevens de steun van de Nederlandse Minister van Economische Zaken, mevrouw Maria van der Hoeven, en de Vlaamse Minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel, mevrouw Patricia Ceysens. De samenwerkingsovereenkomst past namelijk in het kader van de Letter of Intent tussen Nederland en Vlaanderen inzake innovatie, technologie en wetenschap, die op 17 april 2008 te Maastricht is herbevestigd.

Doelstelling

De partners willen hun potentieel gezamenlijk inzetten ten behoeve van wederzijdse versterking. Tegen de achtergrond van de groeiende internationale concurrentie tussen de regio's is het doel om de economische regio's Limburg (NL), Limburg (B) en Vlaams-Brabant (B) samen met hun partners te integreren tot een Europees georiënteerde Technologische Top Regio (TTR) in de zin van de Lissabonstrategie van de Europese Commissie. Deze doelstelling heeft impact op de Euregio Maas-Rijn+ (inclusief Eindhoven en Leuven), de technologieregio Aken-Leuven-Eindhoven én in het bijzonder daarbinnen de grensoverschrijdende kennisas Leuven-Hasselt/Maastricht-Aken.

Basis van de samenwerking

Als basis voor productieve, succesvolle samenwerking, gebaseerd op wederzijds vertrouwen, komen de partijen overeen dat:

Provincie Limburg (NL)

- via haar 'Versnellingsagenda' economische innovatie en groei bevordert en via de inzet van majeure projecten de aanpak en de operationele

- effectieve rol van samenwerking tussen overheid, onderzoeksinstituten en ondernemingen onderstreept;
- een excellente basis biedt voor grensoverschrijdende samenwerking in haar clusters ‘Health care’, ‘Greenport’ en ‘Energy, Materials & Systems’;
- in combinatie met grote bedrijven zoals DSM, Océ en Sabic, academische instellingen zoals UM, Maastricht UMC+, Hogeschool Zuyd en Open Universiteit, de ‘open innovatie campussen’ (Chemelot, Randwyck) en de uitgebreide MKB-sector voldoende potentieel biedt voor succesvolle R&D-activiteiten;
- zich in het hart van de Europese Technologische Top Regio (Eindhoven-Leuven-Luik-Aken) bevindt en ernaar streeft om gezamenlijk aan R&D-ontwikkeling te doen en het innovatiepotentieel te vergroten teneinde een sterk, toekomstgericht economisch gebied op de kaart te kunnen zetten;

Provincie Vlaams-Brabant

- niet voorbij kan gaan aan de noden van de kennismaatschappij. Naast kredieten in de begroting voor de ondersteuning van innovatieve projecten van bedrijven en kennisinstellingen, kan deze samenwerkingsovereenkomst een belangrijke stap voorwaarts zijn in de verdere uitbouw van de regio tot Technologische Top Regio bij uitstek;
- vele van de thema’s waaraan in deze samenwerkingsovereenkomst grensoverschrijdend wordt gewerkt, ook als preferente thema’s in Vlaams-Brabant teruggevonden worden;
- met het cluster ‘life sciences’, waar de wetenschappers verbonden aan de K.U. Leuven veel biomedische successen boeken en waar spin-offs voortbouwen op het onderzoek dat in dit cluster wordt verricht, vooroploopt in dit vakgebied. Bewijzen hiervan zijn bedrijven zoals Thromb-X, 4 AZA Bioscience en Tigenix;
- met het cluster micro-elektronica en nanotechnologie, waar IMEC wereldwijd bekendstaat als topinstituut voor onderzoek op dit

- gebied en waar spin-offs als Icos Vision Systems, CoWare en AnSem het doorgedreven onderzoek in praktijk brengen, een extra troef levert voor de overeenkomst;
- met het cluster feed-food-health, dat traditioneel gekenmerkt wordt door een sterke voedingsindustrie, een rijke voedingsbodem voor doorgedreven onderzoek heeft gevonden die nu tot uitdrukking komt in het onderzoekscentrum LFoRCe (Leuven Food Science and Nutrition Research Centre), dat een stroomversnelling in de creatie van nieuwe bedrijven teweeg wil brengen en een belangrijke rol speelt in een van de projecten van deze overeenkomst;
- impulsen geeft aan slimme logistiek in de regio via het initiatief Flanders Smart Hub (FLASH), dat een synergie tot stand wil brengen tussen de kenniseconomie en de logistiek in de regio. In de bedrijven rond de K.U. Leuven is flink wat vernieuwing aanwezig. Die moet gekoppeld worden aan de behoeften van het bedrijfsleven in de luchthavenregio. Door de verschillende actoren de krachten te laten bundelen, kan de provincie de ruime regio op de kaart zetten als ‘slimme regio’ en kan zij ook gericht en duurzaam buitenlandse bedrijven aantrekken die dit imago nog gaan versterken;

Provincie Limburg (B)

- van mening is dat innovatie een belangrijke hefboom is voor duurzame economische groei en maatschappelijke ontwikkeling. De samenwerkingsovereenkomst is een belangrijke aanzet tot het realiseren van de ambities van de provincie Limburg;
- wil doorgroeien naar een kenniseconomie. Limburg kent een hoge aanwezigheid van de maakeconomie; de samenwerking op het gebied van innovatie versterkt het eigen potentieel en de eigen expertise en verruimt de eigen technologieportfolio op het gebied van innovatieondersteuning van ondernemingen, in het bijzonder van kleinere ondernemingen;

- tot een sterkere basis wenst te komen voor de uitbouw van de Limburgse speerpuntsectoren, te weten life sciences, logistiek, cleantech en automotive;
 - een sterke kennisinfrastructuur wenst te ontwikkelen in het kader van de associatie UHasselt/XIOS-PHL en de associatie KULeuven/KHLIM, waarbinnen diverse kennisinstellingen functioneren: Expertisecentrum Digitale Media, Instituut voor Materiaalonderzoek, Centrum voor Milieukunde, het Biomedisch Onderzoeksinstituut, het Instituut voor Mobiliteit, Logistiek en ICT, Revalidatie van neurodegeneratieve aandoeningen, Centrum voor Nucleaire Technologie, Onderzoekscel Automatisering Productieprocessen, de Cel Kunststoffen, onderzoeksgroep Decentrale energieproductie en -beheer, enz.;
 - de ontwikkeling en aantrekking van kennisgerelateerde bedrijven wil stimuleren via het aanbieden van vestigingslocaties op wetenschapsparken in Hasselt-Diepenbeek en Genk, gecombineerd met de aanwezigheid van een sterke technologieportfolio;
- de regio door middel van maatschappelijke innovatie wenst te profileren als een regio op mensenmaat met een hoge leefkwaliteit;
- de ambitie heeft om te komen tot een strategische profilering van een Technologische Top Regio in Europa;
- de ambitie heeft om uit te groeien tot een Europese kwaliteitszone van de hoogste kwaliteit;

Universiteit Hasselt

- de grootste opleidingsinstelling in Belgisch-Limburg is, een van de vijf universiteiten in Vlaanderen is, en gelegen is in het hart van de Europese Technologische Top Regio en binnen de driehoek Eindhoven-Leuven-Aken (ELAt);
- bijna 400 onderzoekers in dienst heeft bij 9 researchinstututen van de Universiteit Hasselt en de tUL (Transnationale Universiteit Limburg);
- unieke kansen biedt aan studenten en onderzoekers om grensoverschrijdend samen te werken in een

internationale onderzoeksomgeving, bijvoorbeeld binnen de tUL (Transnationale Universiteit Limburg), waarbij het gaat om deelname aan interregionale, Europese en internationale onderzoeksprogramma's;

- een hoge onderzoeksvalorisatie-output heeft wat betreft networking, contract research, IP protection en creatie van spin-off, door een gericht beleid dat prioriteit geeft aan de vertaling van onderzoeksresultaten naar industriële toepassingen en de maatschappij;
- een sterke brug gebouwd heeft tussen de lokale industrie en onderzoek via een charter met het Innovatiecentrum Limburg, dat samenwerking met lokale KMO's stimuleert en een belangrijke bijdrage levert aan de groei van kennisintensieve bedrijven in de regio;
- gelijkgezinde onderzoekers en professionals samenbrengt in clusters zoals Life Sciences Limburg.be en – meer recent – het project CleanTech Limburg, via een groot netwerk van innovatie- en kenniswerkers;
- ondernemerschap stimuleert op het gebied van onderzoek en het creëren van universitaire spin-offs, gesteund door en samen met voorkeursfinanciering van LRM (investeringsmaatschappij). Dit creëert een economisch en innovatief klimaat dat nationale en internationale hightech-bedrijven aantrekt en voldoende potentieel biedt voor succesvolle R&D-activiteiten tussen research en industrie;
- gezamenlijk R&D- en innovatiepotentieel wenst te ontwikkelen om een sterk, toekomstgericht economisch gebied te kunnen worden;

Katholieke Universiteit Leuven

- een van de oudste universiteiten in Europa is (gesticht in 1425) en meer dan 30.000 studenten en bijna 8000 werknemers telt, waarmee zij een van de grootste universiteiten in Vlaanderen is;
- binnen de K.U. Leuven Associatie, die verder twaalf hogescholen telt, een waaier aan disciplines en opleidingen op het vlak van humane, biomedische

- en exacte wetenschappen aanbiedt;
- drie missies heeft: (1) academische opleidingen, (2) wetenschappelijk onderzoek, en (3) dienstverlening aan de maatschappij / technologieoverdracht;
- in 1972 Leuven Research & Development (LRD) heeft opgericht. Dit was een van de eerste centra voor technologieoverdracht in Europa, met de specifieke doelstelling om de transfer- en onderzoeksresultaten vanuit de universiteit naar het bedrijfsleven te bevorderen door middel van contract & collaborative research, IPR management, licensing en creatie van spin-off. LRD houdt zich tevens bezig met networking, clustering & regionale ontwikkeling;
- via LRD een actieve promotor is van interregionale samenwerking zoals bijvoorbeeld in de driehoek Eindhoven-Leuven-Aken (ELAT);
- met LRD recentelijk de IPTEC Tech Transfer Award gekregen heeft voor zijn internationale recordaantal technologieoverdrachten. LRD heeft samen met Fortis Private Equity en KBC Private Equity een eigen durfkapitaalfonds opgezet: het Gemma Frisius Fund K.U. Leuven, dat investeert in spin-off-bedrijven;
- in de Universitaire Ziekenhuizen circa 8200 werknemers telt en hoogwaardige gezondheidszorg biedt met 2000 bedden en ruim 500.000 patiëntendagen per jaar;
- verscheidene wetenschapsparken heeft, zoals Arenberg en het Researchpark Haasrode (136 hectare), die samen meer dan 100.000 m² ruimte bieden voor het bedrijfsleven, bijv. hightech-bedrijven. Verder verhuren zij state-of-the-art infrastructuur aan topbedrijven, vooral op het gebied van ICT, biotechnologie en nieuwe materialen. Een moderne bio-incubator is sedert 2007 operationeel en huisvest verscheidene hightech life science bedrijven met een groot groeipotentieel;
- deelneemt aan verscheidene innovatieve netwerken. K.U. Leuven is bijvoorbeeld het coördinatiecentrum van het LERU, een samenwerkingsverband van 12 Europese topuniversiteiten. Het Leuven Innovation Networking Circle (Leuven.Inc) is een horizontaal

netwerk dat als platform fungeert voor technologieondernemers en dat contacten stimuleert tussen de universiteit, hightech-starters, innovatieactoren, adviesbureaus en durfkapitalisten. Verticale netwerken, die georganiseerd zijn om specifieke belanghebbenden rond een bepaalde technologie bijeen te brengen, zijn bijvoorbeeld DSP-Valley en L-SEC. Om de samenwerking tussen de onderzoeksgroepen aan de K.U. Leuven en de Ziekenhuizen te faciliteren, zijn er diverse thematische centra opgezet, zoals het Centre for Drug Design and Discovery (CD₃), het Leuven Materials Research Centre (L-MRC), het Leuven Medical Technology Centre (L-MTC) en PharmAbs, het K.U. Leuven Antibody Centre.

Universiteit Maastricht

- De Universiteit Maastricht een internationaal georiënteerde universiteit is die kiest voor:
 - een onderscheidend onderwijsaanbod van Europese topkwaliteit
 - hoogstaand onderzoek rond geselecteerde thema's
 - actieve samenwerking met bedrijven en instellingen
 - bijdrage aan de ontwikkeling van de (Eu)regio, waarvan Limburg deel uitmaakt
- De jongste en meest internationale universiteit in Nederland is met 12.000 studenten waarvan 40% afkomstig uit het buitenland, met 3.000 medewerkers en verbonden met het academisch Ziekenhuis Maastricht in het Maastrichts Universitair Medisch Centrum,
- Sinds haar ontstaan bekend is vanwege het innovatieve onderwijsconcept en "leading in learning" wil zijn op basis van uitgebouwde research,
- Hoewel sterk internationaal georiënteerd, hecht de UM ook aan een sterke (Eu)regionale band. Initiatieven, zoals de programma's van de transnationale Universiteit Limburg, van de ondernemingen onder de UM Holding, van Studium Generale en van de UM-dependance te Venlo,

- getuigen van deze verbondenheid.
- Op sociaal en economisch vlak een motorfunctie in de regio heeft. De UM participeert vanuit de primaire taken in de regionale centra voor open innovatie in Venlo (Greenport) Sittard-Geleen (R&B Campus Chemelot), Parkstad (grensoverschrijdend bedrijventerrein Avantis) en Maastricht (Health Campus Randwijck).
 - In de wetenschap dat problemen en vraagstukken niet tot het domein van één wetenschappelijke discipline behoren, werkt de UM met multidisciplinair onderzoek; inzichten uit verschillende disciplines worden samengebracht ten behoeve van internationale, maatschappelijk relevante thema's. Daarbij ligt het zwaartepunt bij onderwerpen op het gebied van Life Sciences, Innovatie en Governance.
 - Grote waarde hecht aan de valorisatie van het onderzoek en aan het naar de markt brengen van de academische kennis door het stimuleren van nieuw ondernemerschap, patenting & licensing en het faciliteren van hoogwaardig technologisch ondernemerschap zoals in het BioPartner Centrum Maastricht.
 - In denken en doen grensoverschrijdend bezig is en van nature geneigd is om met partners over de grens vruchtbare samenwerkingen aan te gaan

Maastricht Universitair Medisch Centrum+

- op 7 januari 2008 door het academisch ziekenhuis Maastricht en de Faculty of Health, Medicine and Life Sciences van de Universiteit Maastricht gezamenlijk werd gevormd;
 - als universitair medisch centrum topklinische en topreferente functies verzorgt voor een belangrijk deel van Zuid-Nederland en de Euregio Maas-Rijn en wetenschappelijk geneeskundig onderzoek en onderwijs uitvoert;
 - met meer dan 5.000 medewerkers, 30 specialismen, 715 bedden, meer dan 26.000 opnames en meer dan 400.000 poliklinische patiënten per jaar een belangrijke speler in de Euregionale gezondheidszorg is en aan bijna 4.000 studenten
- een hoog gewaardeerde opleiding op het gebied van de gezondheidszorg en life sciences biedt;
- gekozen heeft voor vijf speerpunten: hart- en vaatziekten, oncologie, chronische ziekten, geestelijke gezondheidszorg en public health/primary care. Deze speerpunten zijn vertaald naar de structuur van patiëntenzorg en onderzoek. Vijf reserach-schools, 'School for vascular Diseases': CARIM, 'School for Mental Health and Neurosciences': Hersenen en Gedrag, 'School for Oncology and Developmental Biology: GROW, 'School for Nutrition, Toxicology and Metabolism: NUTRIM en 'School for Public Health and Primary Care: CAPHRI, zijn door middel van vier 'ketens voor zorg, onderwijs/opleiding en onderzoek aan de academische patiëntenzorg gekoppeld. Deze vier ketens corresponderen met de vier eerstgenoemde speerpunten;
 - participeert in de Technologische Topinstituten DPI (Dutch Polymer Institute), TIFN (Top Institute Food and Nutrition), TI Pharma (Top Institut Pharma), CTMM (Center for Translational Molecular Medicine), BMM (BioMedical Materials) en Netherlands Toxicogenomics Centre (NTC). In het kader van de Technologische Topinstituten werken bedrijven en kennisinstellingen binnen een langdurige en strategische public-private partnership samen, om sneller nieuwe innovatieve processen en producten tot stand brengen..
 - naar verdergaande uitbouw en profilering streeft voor topklinische en topreferente zorg, onderzoek, opleiding en onderwijs, en deze ambitie wil waarmaken in samenwerking met partners.
 - als kern van zijn strategische visie internationale oriëntatie en ambitie gedefinieerd heeft.
 - zich al vele jaren inzet voor grensoverschrijdende samenwerking en patiëntenmobiliteit in de Euregio Maas-Rijn (D, NL, B) en ook structureel samenwerkt met Belgische ziekenhuizen, zoals Tongeren en Montgodinne;
 - in 2004 een alliantieovereenkomst heeft getekend met het Universitätsklinikum Aachen. Deze samenwerking biedt uitzonderlijke perspectieven voor

topreferente zorg en onderzoek op diverse gebieden. Een recent afgerond onderzoek naar de haalbaarheid van een vergaande samenwerking als ‘Europees Universitair Medisch Centrum’ geeft aan, dat deze ambitie juridisch en economisch haalbaar is. Beide partners hebben de intentie uitgesproken om te komen tot een internationaal cardiovasculair topcentrum.

Prioriteiten voor de samenwerking

1. Technologie en kennistransfer met als hoofdthema’s:

- Logistiek
- Health care (Life Sciences en Food & Nutrition)
- Materialen en Automotive
- Verbindende onderwerpen als aanmoedigen van start-ups, ondernemerschap en MKB/KMO
- Extra aandacht voor projecten waarbij bedrijven tot kassa komen met behulp van innovatieonderzoek
- Bewustmaking: wat zijn de goede voorbeelden
- Incentives: What’s in it for me?

2. Onderwijs, Beta-techniek en ‘Kennswerkers’;

3. Lobby

- Coördinatie van een gemeenschappelijke communicatiestrategie om te komen tot een gemeenschappelijke lobby voor de Europese Technologische Top Regio (Den Haag en Brussel)
- Gezamenlijke maatregelen om de voorwaarden voor investeringen in R&D te optimaliseren
- Gebruik maken van R&D-subsidies (vooral die welke door de EU ter beschikking gesteld worden) door gezamenlijke projecten te ontwikkelen.

Door deze overeenkomst te ondertekenen, bevestigen de samenwerkingspartners dat zij alles zullen doen wat binnen hun mogelijkheden ligt om de doelstellingen van de Samenwerkingsovereenkomst inzake Innovatie te behalen.

(bijlage 7)

Stichting van Openbaar nut Limburg Sterk Merk

Op 7 maart 2008 werd een politieke consensus bereikt om de huidige vennootschapsstructuur van de LRM groep op korte termijn te hertekenen. Doel was de verankering van de middelen in Limburg. Hierbij werd een onderscheid gemaakt tussen de rendementsgebonden middelen toevertrouwd aan de investeringsmaatschappij LRM en de niet rendementsgebonden middelen die werden overgedragen aan de provincie Limburg. De niet rendementsgebonden financiële middelen werden gevormd door drie categorieën:

- engagementen uit de kaderovereenkomst van 12 juli 2002 aangevuld met de latere beslissingen uit de Limburgovereenkomst van 08 juli 2005 en 24 maart 2006
- bijkomende middelen (tekorten) op de reeds besliste STAP-projecten
- nieuwe projecten voorgesteld door de deputatie

Op 9 juni werd voor deze niet rendementsgebonden middelen een samenwerkingsovereenkomst afgesloten tussen de provincie Limburg en het Vlaamse Gewest, waarbij 174 330 000 euro werd overgedragen samen met de LRM aandelen in LISOM.

Voor de opvang van deze middelen heeft de provincie Limburg op 16 mei 2008 de Stichting van openbaar nut Limburg Sterk Merk opgericht. De keuze voor een provinciale EVA maakt duidelijk dat de stichting een afgeleijd doel heeft: een evenwichtige breed maatschappelijke ontwikkeling in Limburg realiseren.

(bijlage 8)

Uitreksel uit: Streekpact 2008–2013

Een veelzijdig en krachtig innovatie-instrumentarium

Duurzame economisch ontwikkeling is in sterke mate afhankelijk van de wijze waarop het economisch weefsel de overgang naar een kenniseconomie kan maken. De economische ontwikkeling van een regio dient bijgevolg een sterke basis te vinden in de interactie tussen innovatie en ondernemerschap. De ontwikkeling van kennisintensieve bedrijven is in sterke mate gebaseerd op de technologieportfolio van een regio. Belangrijk hierin is niet alleen de aanwezigheid van de multidisciplinaire capaciteit maar ook de koppeling van diverse disciplines aan elkaar. Innovatie wordt steeds meer bepaald door de interactie tussen diverse disciplines.

Voor Limburg is het van fundamenteel belang om te beschikken over een sterk eigen aanbod aan onderzoeksinstituten en groepen die verbonden zijn aan de eigen kennisinstellingen met name de UHasselt en de drie hogescholen, die tot opdracht hebben hun kennis en expertise maatschappelijk en economisch te valoriseren of met andere woorden te vertalen in concrete innovaties in bedrijven en maatschappelijke organisaties. De inzet van onderzoek en kennis in het economisch en maatschappelijk leven in heel Limburg is cruciaal in een regionaal-economisch beleid. Voor een regio is het belangrijk het eigen innovatiepotentieel in te bedden in Vlaamse en internationale onderzoeksnetwerken. Limburg bevindt zich in het midden van de kennisdriehoek Leuven, Aken, Eindhoven die over een bijzondere sterke technologieportfolio beschikt. De uitdaging voor Limburg is zich te integreren in dit netwerk en deze expertise te betrekken op de economische ontwikkeling van Limburg.

Expertise moet ingezet worden in functie van concrete ontwikkelingen, latente of minder latente innovatiepotenties van bedrijven moeten een innovatievertaling krijgen. Voor de regio is het van wezenlijk belang te beschikken over goede activerings- en verbindingsactoren die dagdagelijks op zoek gaan naar nieuwe innovatie-opportunities.

Innovatie en versterking van het economisch weefsel door het inzetten op speerpuntsectoren

De ondersteuning van de uitbouw van het economisch weefsel vereist enerzijds een aantal generieke maatregelen en acties m.b.t. ruimte, dienstverlening en innovatie die gericht zijn op de groei en versterking van de bedrijvigheid en de economische activiteiten in het algemeen en die toegankelijk zijn voor een diversiteit aan bedrijven in diverse sectoren.

Daarnaast is het voor de duurzame ontwikkeling van het economisch weefsel van belang in te zetten op speerpuntsectoren en dit door het beleid op een integrale en geïntegreerde wijze te focussen op kennisintensieve sectoren en op sectoren die in de regio een sterk ontwikkelingspotentieel hebben of bijzondere aandacht verdienen binnen een Euregionaal perspectief.

De ondersteuning van specifieke sectoren kadert evenwel binnen een algemeen economisch beleid met integrale ondersteuning van de aanwezige maakeconomie/industrie én van de verdere uitbouw van de dienstensector in Limburg.

Limburg vermarkten als een innoverende economische regio met een sterke vestigingswaarde voor ondernemers

Limburg heeft de laatste jaren een sterke transitie ondergaan en zich geprofileerd als een regio met een innovatieve ontwikkelingskracht. Limburg is in meervoudig opzicht ook een regio met sterke eigen kwaliteiten. Toch vertalen deze ontwikkelingskracht en eigen identiteit zich nog onvoldoende in het imago dat buitenstaanders hebben over Limburg. Om ondernemerschap te stimuleren en aan te trekken, om de braindrain af te remmen en kenniswerkers naar de regio te halen (versterken braingain) moet er werk gemaakt worden van een krachtige imago-opbouw. Limburg moet zich een sterke reputatie opbouwen die dynamiek, kwaliteit, betrouwbaarheid uitstraalt. Made in Limburg moet een duidelijk beeld krijgen.

(bijlage 9)

bijgevoegde publicatie

“Beschouwing van een gouverneur; Uitgangspunten voor een (nog)evenwichtig(er) en kwaliteitsvol(ler) Limburgs ziekenhuislandschap”

COLOFON

INSPIREERDEN MEE DEZE REDE OF SCHREVEN EEN GASTBIJDRAGE (*)

Ignace Schops, directeur Regionaal landschap Kempen en Maasland vzw
Jean Paul Coenen, opdrachthouder Limburgovereenkomst
Leo Frissen, gouverneur Oost Limburg
Medewerkers provinciale afdeling milieu en natuur
Stafmedewerkers ERSV – POM

en talloze andere gewone en buitengewone Limburgers

() de uitgebrachte opinies in de aangeleverde teksten zijn ten persoonlijke titel*

EEN UITGAVE VAN

Steve Stevaert, gouverneur

COÖRDINATIE EN EINDREDACTIE

Ronald Hoebers

REDACTIE

Jan Dezutter

Ronald Hoebers

GRAFISCH ONTWERP & TYPOGRAFIE

Dion Boodts – Grafische producties,
Informatie & Onthaal, provincie Limburg

COVERBEELD

Hugo Duchateau – Bos, 2001, acryl op doek, 50 x 65 cm
Foto: Robin Reynders

BACKCOVER

Hugo Duchateau – Boterbloemenveld, 2001, acryl op
doek, 50 x 65 cm. Foto: Robin Reynders

DRUK

Drukkerij Paesen – Opglabbeek

PAPIER

Arctic The Matt 100 gr/m² (binnenwerk), 250 gr/m² (kaft)

LETTERTYPES

Meta, Meta Serif (Erik Spiekermann), Belizio (David Berlow)

OPLAGE

1 200

D/2008/5857/70

U kan een pdf van deze publicatie downloaden via
limburg.be/eensterkmerk

provincie Limburg
Universiteitslaan 1
B-3500 HASSELT